

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Lärare i fritidshems syn på likvärdig utbildning i fritidshem - Geografiska lägets och socioekonomiska förutsättnings påverkan

Namn: Emelie Angelova Lund &
Katrín Sharifí Daramadi Sikström
Program: Grundlärarprogrammet
med inriktning mot arbete i
fritidshem

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LRXA2G/ HT 23
Nivå: Grundnivå
Termin/år: HT 2023
Kursansvarig institution: Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande
Handledare: Lisa Ottosson
Examinator: Annika Lantz-Andersson

Nyckelord: Likvärdighet, Fritidshem, Kommunalisering,
Socioekonomiska förutsättningar, Miljö, Bakgrund

Abstract

I denna text kommer ni få läsa om likvärdigheten i fritidshemmet på tre olika skolor som har olika geografiska lägen i Göteborg. Fritidshemmet har inte alltid varit en del av läroplanen men under 2016 fick fritidshemmet en egen del i läroplanen med ett eget syfte och centralt innehåll. Detta innebär att fritidshemmet har mål som verksamheten ska uppnå. I denna kvalitativa studie, med semistrukturerade intervjufrågor som metod, kommer lärares uppfattningar och resonemang om likvärdighet i fritidshem att undersökas. De frågeställningar som studien utgår ifrån är *vad innebär en likvärdig utbildning för lärare i fritidshem? Hur likvärdig anser lärare i fritidshem att utbildningen är, baserat på geografiskt läge och socioekonomiska förutsättningar?* Studien baseras på resonemang från en lärare i fritidshem och en fritidsledare från, det som kommer kallas, område A samt två lärare i fritidshem från område B. Empirin har därefter, utifrån tre olika forskningsperspektiv, analyserats. Tidigare forskning som behandlas är utifrån reformernas påverkan på likvärdighet, socioekonomiska villkor och segregationens påverkan på likvärdighet, mångfald och mångkultur i skolan och undervisning i fritidshem för likvärdighet. Resultatet och analysen visar, enligt lärarnas resonemang, att olika faktorer påverkar den likvärdiga utbildningen i fritidshemmet. Dessa är bland annat formen av styrning i skolan, det geografiska läget samt vårdnadshavares bakgrund. Vidare begränsas likvärdigheten av mängden, planeringstid samt andra utmaningar som differentieras beroende på förutsättningar av området.

Tackord

Vi vill tacka vår handledare Lisa Ottosson för att du har väglett och hjälpt oss utveckla studien till det den är, samt alltid varit snabb med svar. Vi vill tacka våra opponenter för den givande respons som utvecklat vårt arbete. Därefter vill vi rikta ett enormt tack till de informanter som tagit tiden att delta i studien. Utan er hade det inte varit möjligt!

Vi vill tacka våra nära och kära, familjer och vänner, för den konstanta stöttningen genom hela arbetet, ni har gett oss motivationen till att fortsätta! Specifikt tack till Kevin Grozdanovski som läst vårt arbete och givit feedback, helt frivilligt. Slutligen vill vi tacka varandra för det samarbete vi haft. Utan varandra hade vi inte klarat vare sig studien eller resterande utbildning. Tack för motivationen, engagemanget och förtroendet från båda håll. Från dagis till examen.

Varmaste tack,
Emelie & Katrin

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
2 Syfte och frågeställning	7
2.1 Bakgrund.....	8
3 Tidigare forskning	9
3.1 Reformernas påverkan på likvärdighet.....	9
3.2 Socioekonomiska villkor och segregationens påverkan på likvärdighet.....	9
3.3 Mångfald och mångkultur i skolan.....	10
3.4 Undervisning i fritidshem för likvärdighet.....	11
4 Teoretisk anknytning	11
4.1 Läroplansteoretisk forskning.....	12
4.1.2 Formuleringsprocessen.....	12
4.1.3 Transformeringsprocess.....	13
4.1.4 Realiseringprocess.....	13
4.2 Begrepp.....	14
4.2.1 Likvärdighet.....	14
4.2.2 Segregation.....	14
4.2.3 Fritidshem.....	14
4.2.4 Kommunalisering.....	14
5 Metod	14
5.1 Tillvägagångssätt.....	15
5.2 Kvalitativ forskningsmetod.....	15
5.3 Intervjuer.....	15
5.4 Urval.....	16
5.5 Metodreflektion.....	16
5.5.3 Etiska överväganden.....	17
6 Resultat och analys	17
6.1 Lärarnas syn på likvärdighet.....	17
6.2 Styrning.....	19
6.3 Geografiska lägets påverkan.....	20
6.4 Vårdnadshavares påverkan.....	22
6.5 Utmaningar.....	23
7 Diskussion	26
7.1 Vad innebär en likvärdig utbildning för lärare i fritidshem?.....	26
7.2 Hur likvärdig anser lärare i fritidshem att utbildningen är, baserat på geografiskt läge och socioekonomiska förutsättningar?.....	28
7.3 Ytterligare forskning.....	31
8 Referenslista	32
Bilaga 1	36

1 Inledning

Enligt Skollagen (SFS 2010:800) 1 kap. 9 §, ska alla elever erbjudas en likvärdig utbildning. Skolverket (2012, s. 11) beskriver hur begreppet likvärdig inte innebär att utbildningen ska vara identisk på varje skola utan att kvaliteten i verksamheterna ska vara på en så hög nivå att de nationella målen kan uppnås oavsett vart i landet verksamheten bedrivs. Skolverket (2018, s. 3) beskriver hur begreppet kan delas upp i tre grundläggande aspekter. Dessa är lika tillgång till utbildning, lika kvalitet på utbildningen och att utbildningen ska vara kompensande. Geografiska och sociala dimensioner understryks när det gäller likvärdigheten i undervisningen (Skolverket, 2012, s. 11). Alla elever har lika rätt till skolans utbildning oberoende av geografisk hemvist och sociala och ekonomiska förhållanden. Vidare förklarar *”Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet”* (2022) hur undervisningen ska vara anpassad efter elevernas behov och förutsättningar. Elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling utifrån deras bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper ska främjas. Alltså, den likvärdiga utbildningen och dess kvalitet ska synliggöra varje elevs behov och därefter kunna kompensera för ogynnsamma hemförhållanden eller förutsättningar av olika slag. Skolverket (2023) skriver att även att det är rektorn som ansvarar för att varje elev får möjlighet till stöd för att nå målen.

Skolverket (2012, s. 8) bedömer hur likvärdigheten i skolan har försämrats över tid. Detta beskrivs kunna bero på variationen i skolors genomsnittliga resultat och utbildningskvalitet, vilket har ökat kraftigt. Holmlund m.fl. (2020) beskriver hur skillnaderna i resultat mellan elever och skolor kan bero på elevernas egenskaper såsom föräldrars utbildningsnivå, födelseland, invandringsålder men också på skolans resurser och kvalitet. Elever med olika bakgrund integreras allt mindre och segregation mellan skolor ökar, vilket i sin tur kan bidra till sämre likvärdighet. Resultaten relateras dessutom till elevsammansättningen vilket har fått allt större betydelse. Holmlund (2016) förklarar dessutom hur skolan har blivit mer segregerad, dels som en konsekvens av det fria skolvalet. Holmlund m.fl. (2014) påstår att skillnaderna kan bero på att de allra flesta elever går i en skola nära hemmet vilket ökar skillnaderna mellan bostadsområden. Hon menar att områden, som i början av 1990-talet hade många elever med utländsk bakgrund, har en ännu högre andel idag medan i andra områden finns det knappast några elever med utländsk bakgrund alls.

Sandahl (2021, s. 83) beskriver hur mycket forskning har visat att den sociala och pedagogiska skolmiljön är viktig i relation till elevernas välbefinnande, deras hopp för framtiden och studieresultat. Avhandlingen tar stöd i Stockholmsenkäten som utförs på uppdrag av Socialförvaltningen i samtliga kommuner i Stockholms stad (Sandahl, 2021, s. 92). Kvalitativ forskning har dessutom visat att skolan fungerar som en viktig institution för omsorg. Detta för att förse elever med trygghet och tillhörighet, vilket är viktigt för skolor som befinner sig i utsatta områden med hög andel utlandsfödda, hög arbetslöshet och låg utbildningsnivå (Sandahl, 2021, s. 98). Skolverket (2012, s. 6) beskriver hur segregationen efter socioekonomisk samt utländsk bakgrund dessutom kan präglas av att familjer med svensk bakgrund och med välutbildade föräldrar går på vissa skolor medan de eleverna med utländsk bakgrund och med föräldrar med låg utbildning går på andra skolor. Därefter beskrivs det fria skolvalet vara betingat av föräldrarnas utbildning, invandringsstatus och deras sociala nätverk där information om skolors rykten är tillgängligt. Sandahl (2021, s. 83) beskriver hur skolans rykte och status ibland kan definieras som “säker” eller “ordnad” och att föräldrar tenderar till att undvika specifika skolor då vårdnadshavare antar att skolan förser elever med “fel nätverk”. Sådana egenskaper beskrivs kunna påverka skolans rykte på skolmarknaden och därigenom förstärker skolsegregationen. Skolverket (2012, s. 7) beskriver

dessutom hur resultatskillnaderna mellan olika skolor påvisar skolsegregationen ytterligare efter socioekonomisk såväl som utländsk bakgrund. Sandahl (2021, s. 93) beskriver hur de elever som går i en skola i ett utsatt område har betydligt större risk att tro att de har sämre möjligheter att förverkliga sina livsmål. En elevkomposition och en skolatmosfär som präglas av låga framtidsförhoppningar visade sig vara direkt kopplade till brott bland unga. Detta beskrivs vara på grund av mängden segregation och den studiemotivation som råder. Därefter menar skribenten att elevers delaktighet i brott till viss del är beroende på vilken skola eleven går i, hur delaktiga de är i undervisningen och ifall eleven får emotionellt stöd från läraren. Med stöd i avhandlingens empiri kan sambandet mellan svåra familjeförhållanden och brott hos pojkar dämpas när elevens skolarbete känns meningsfullt. Alltså kan det meningsfulla arbetet och en bra skoltillvaro kunna kompensera för dåliga familjeförhållanden i relation till brott (Sandahl, 2021, s 93.). Detta beror dock på lärarens sociala och pedagogiska förmågor men arbetet kan göras meningsfullt även av andra aspekter såsom elevens strävan, framtidsförhoppningar och vad de själva anser är möjligt med de förutsättningar de har.

Pehrson m.fl. (2023) beskriver att skolan spelar en avgörande roll i områden med socioekonomiska utmaningar för att förebygga kriminalitet. Barn och unga ska förses med trygghet och möjligheten att växa. Samtidigt så presenterar Brottsförebyggande rådet (2021) en skolundersökning om brott som beskriver utsatthet för brott samt delaktighet i brott bland elever i årskurs 9. Syftet med undersökningen beskrivs vara för att få bättre kunskap om hur vanligt det är att ungdomar utsätts eller deltar i vissa typer av brott eller riskbeteenden. Resultaten från undersökningen visar att 45% av elever i årskurs 9 uppger att de utsatts för brott såsom stöld, misshandel, hot, rån eller sexualbrott minst en gång under de senaste tolv månaderna. Dessa brott beskrivs som relativt konstanta över tid och skett på eller utanför skoltid. Andelen utsatta personer beskrivs ha minskat från 2019 där 48% angav att de blivit utsatta (Brottsförebyggande rådet, 2021). Tjejer och killar uppges utsättas för brott i ungefär lika stor utsträckning men strukturen skiljer sig åt.

Resultaten visar att bland killar är det vanligast att utsättas för stöldbrott följt av misshandel medan tjejer oftast utsätts för sexualbrott följt av stöldbrott. Svenskfödda elever med två utrikesfödda föräldrar, samt utrikesfödda elever, uppger utsatthet för brott i större utsträckning än svenskfödda elever med minst en svenskfödd förälder. Brottsförebyggande rådet (2021) beskriver dessutom hur den största andelen som utsatts för brott är elever med svaga ekonomiska resurser följt av elever med skilda eller separerade föräldrar. Detta visar på att ens socioekonomiska status och bakgrund kan påverka en persons utsatthet eller risk att delta i brott. Detta kan påverka likvärdigheten i skolan eftersom elever mer låg socioekonomisk status, utländsk bakgrund eller skilda föräldrar riskerar i högre utsträckning att utsättas eller delta i brott. De skolor som befinner sig i områden med låg socioekonomisk status eller med en invandrantät elevsammansättning riskerar alltså att ha en ökad brottslighet. Detta ökar dessutom chanserna för att brott sker i eller runt skolan vilket också påverkar likvärdigheten.

Hjalmarsson (2022, s. 11) beskriver hur utbildningen kan påverka brottslighet på flera olika sätt och att kvaliteten på skolgången kan ha en brottsänkande effekt hos eleverna. Skribenten menar att utbildning kan påverka brottslighet genom att ungdomar hålls borta från brott medan de är i skolan. Detta kan i sin tur minska brottsligheten i framtiden om det leder till att ungdomar hamnar på en bana som leder till minskad brottslighet. Kvaliteten av skolgången förklaras ha en stor påverkan på eleven. Hjalmarsson (2022, s. 45) menar att det finns flera komponenter för det som kallas skolkvalite, däribland kvaliteten på lärare, satsningar på lärare och rektorer samt dess kvalifikationer. Orsakssamband i form av att skolundervisning

har påvisat en minskad möjligheten till att begå brott, det minskar framtida brottsligheten och att en utbildning av högre kvalitet minskar brottslighet, särskilt för grupper som är missgynnade (Hjalmarsson, 2022, s. 102). Som tidigare nämnt har Brottsförebyggande rådets (2021) undersökning kunnat påvisa att ungdomar som lever i svaga ekonomiska förhållanden, har föräldrar som är utlandsfödda eller själv är utlandsfödd utsätts i större utsträckning för brott i skolan. Detta är grupper som är överrepresenterade i skolor som bedrivs i socioekonomiskt utsatta områden. Därför är det viktigt att kvalitetsförbättringar och att brottsförebyggande medel, med hänsyn till regeringens propositioner, tillämpas i de skolor som är i störst behov. Detta för att alla elever ska kunna få en likvärdig utbildning oavsett vart i landet verksamheten bedrivs.

2 Syfte och frågeställning

Syftet med den här studien är att undersöka lärares uppfattningar och erfarenheter om likvärdighet. Med utgångspunkt i fritidsverksamheter med olika geografiskt läge, och därmed elever med olika socioekonomisk bakgrund, diskuteras lärares perspektiv på likvärdighet generellt samt utifrån de socioekonomiska elevgrupper som är representerade i deras skola.

- Vad innebär en likvärdig utbildning för lärare i fritidshem?
- Hur likvärdig anser lärare i fritidshem att utbildningen är, baserat på geografiskt läge och socioekonomiska förutsättningar?

2.1 Bakgrund

Skolverket (2012, s. 7) beskriver hur de ökade skillnaderna i skolan kan drivas fram av en ökad sortering, som har sin grund i studiemotivation och föräldraengagemang. Vidare menar Skolverket (2012, s. 7) att barn vars föräldrar saknar eftergymnasial utbildning ger en negativ effekt på skolresultat. Göteborgs Stad (2023) presenterar statistik i Göteborgsbladet. Där finns statistik om alla delområden i Göteborg. Statistiken visar att område A har 78,5% behörighet till gymnasiet medan enbart 28,5% av alla invånare har eftergymnasial utbildning som är 3 år eller längre. 8,1% är arbetslösa och 46,5% är utlandsfödda. Enligt Göteborgs Stad (2023) skiljer det sig en del mellan statistiken i de två områdena. I område B, visar statistiken att 93% är behöriga till gymnasiet, 34,2% har eftergymnasial utbildning, 3 år eller längre. Enbart 10,5% är utlandsfödda och endast 1,9% är arbetslösa. Med hänsyn till detta kan föräldraengagemanget och den negativa effekten på elevernas skolarbete, av föräldrars utbildning och sysselsättning, vara mer relevant i ett socioekonomiskt utsatt område än ett område med hög socioekonomisk status.

Skolverket (2012, s. 3) förklarar hur valfrihetsreformer, som kom i början av 1990-talet, har med stor sannolikhet haft betydelse för skillnaderna i skolan och en ökad sortering. Decentralisering innebär att flytta över besluts- och handlingskompetens från en högre nivå till en lägre nivå. Decentralisering av skolan innebär att det gått från statlig makt över skolan, till ett kommunstyre (Jarl & Rönnberg, 2017, s. 44ff). I följd av reformerna som skapades under 1990-talet, när kommunerna blev huvudmän för skolan, blev det mer accepterat med fristående skolor. Detta innebär i sin tur att en maktförskjutning inträffat från offentliga politiska organ till privata aktörer. De kommunala skolorna finansieras av kommunen, såsom fristående skolor. Ett problem som kan identifieras i samband med att fristående skolor finansieras av kommunen är att de privata aktörerna kan skjuta dessa till egna pengar. Skribenterna menar att det kan resultera i att de privata aktörerna går med vinst i sitt bolag. Jarl och Rönnberg (2017, s. 56ff) menar att kommunaliseringen av skolan är ett misslyckande och att det syns tydligt i dagens skolväsen. Vidare beskrivs ytterligare faktorer i samband med att kommunaliseringen av skolan som sjunkande elevresultat, att färre vill bli lärare samt att skolan inte längre är likvärdig.

Ytterligare faktorer som bidrar till skolsegregationen är det fria skolvalet i samband med utökningen av fristående skolor. Ambrose (2016, s. 38) beskriver hur resursstarka elever oftare väljer fristående skolor än andra elever. Därav väljs skolor i socioekonomiskt utsatta områden bort. Elever vars föräldrar är högutbildade och har god socioekonomisk status nyttjar det fria skolvalet i högre utsträckning än elever med lågutbildade föräldrar där de förblir i den kommunala skolan. Anledningen är att resursstarka föräldrar kan orientera sig på skolmarknaden och ställer sina barn i kö i tid för bättre skolor. Vidare förklaras stigmatiseringen av platsen, där skolan bedrivs, leda till att färre personer ger skolan en chans och med marknadssystemet inom utbildningsväsen ges skolan sämre möjlighet att hävda sig bland dess konkurrenter. Bostadssegregationen gör också att skolor i innerstaden i princip är stängda för andra barn än de som bor närmare då närhetsprincipen råder (Ambrose, 2016, s.31). I studien uppger en rektor att vissa elever får plats på skolan på grund av geografiskt företräde samtidigt som rektorerna på fristående skolor påstås kunna välja sina elever baserat på rykten eller vad de anser passa skolan (Ambrose (2016, s.227). Baserat på detta kan segregationen förstärkas och elever från utsatta områden får mindre chans att gå i skolor med bättre möjligheter eller utbildning.

3 Tidigare forskning

Inom kommande avsnitt kommer tidigare forskning att presenteras. Dessa är avhandlingar och studier som vi funnit relevant för arbetet. I den första delen kommer reformerna av skolan att diskuteras utifrån forskningens perspektiv och diskussionen kommer att innefatta reformernas påverkan på likvärdigheten. I nästa del kommer de socioekonomiska villkoren att beskrivas och därefter inleds diskussionen om skolsegregationens påverkan på likvärdigheten. Ytterligare beskrivs mångfald och lärares perspektiv av begreppet och till sist beskrivs metoder för lärande för likvärdigheten.

3.1 Reformernas påverkan på likvärdighet

I en artikel skriven av Hansson och Gustafsson (2016, s. 57) lyfts reformeringen av skolan som skedde under 1990-talet. Författarna menar att med kommunaliseringen av skolan så blev det en avsaknad av likvärdighetsperspektivet. Detta har även Yang Hansen och Gustafsson (2016) funnit i deras artikel där förändringarna i skolsegregationen mellan kommuner från år 1998 till 2011 undersöktes och i vilken grad skolvalet är till följd för dessa förändringar. Det som framkommer av studiens resultat är att det finns två stora trender i skolsegregationen mellan dessa årtal. Skillnaderna mellan skolornas prestationer beskrivs öka över tid och kan ses som mest tydliga i storstadsregionen och skolor i större städer.

Detta kan styrkas av Hansson och Gustafsson (2016, s. 57) resonemang som beskriver hur problem som uppstått på grund av reformerna är försämrade elevprestationer. Deras empiri visar att resultatskillnader mellan skolor har ökat över tid och att skolans elevsammansättning speglar elevers olika behov av stöd för att kunna nå fastställda kunskapskrav. Den ökade skolsegregationen leder till att kraven och undervisningens utformning skiljer sig mellan skolor. Fler resurser som anpassats utifrån elevsammansättningen behövs för att kunna uppnå en likvärdig utbildning (Hansson & Gustafsson, 2016, s. 57). Ytterligare effekt av kommunaliseringen är att segregationen mellan skolor har ökat med andelen elever av utländsk bakgrund. Vidare beskrivs det ökade antalet fristående skolor och den stigande möjligheten att välja skola bidragit till skillnad i prestation mellan skolorna. Skribenterna tar även upp hur den etniska skolsegregationen tycks drivas av valfriheten för skolor vilket har utmärkt sig i storstadsområdena. Yang Hansen och Gustafsson (2016) förklarar att eftersom valmöjligheterna att välja fler skolor erbjuds i större städer så finns det mer bostadssegregation med hänsyn till utländsk bakgrund.

3.2 Socioekonomiska villkor och segregationens påverkan på likvärdighet

Som tidigare nämnt har Yang Hansen och Gustafsson (2016) beskrivit i sin studie hur skillnader framkommer i skolornas prestationer och förklaras vara mest tydlig i storstadsregionen och skolor i större städer. En avhandling av Andishmand (2016, s. 51) syftar till att beskriva fritidshemsverksamhet efter skolans slut, såsom den framträder i tre olika skolkontexter. Avhandlingen presenterar tre olika kapitel som belyser vardagen i tre olika fritidshem inom tre socioekonomiskt skilda områden. Först framfördes en skola som var lokaliserad i en förort i en större stad där ett stort antal elever var av migrationsbakgrund samt där utbildningsnivån i området var på låg nivå. Sedan en skola som var placerad i, vad som kan kategoriseras som landsort baserat på geografiska förutsättningar och socioekonomiska sammansättningar. Slutligen presenteras en skola där en hög andel föräldrar hade eftergymnasial utbildning, låg arbetslöshet och de av migrationsbakgrund var låg. Syftet med

avhandlingen är dessutom att beskriva och analysera fritidshemmens möjligheter att erbjuda en likvärdig utbildning. Slutsatsen av Andishmands (2016, s. 197) avhandling var att det var mer komplicerat att erbjuda alla elever en likvärdig utbildning beroende på de förutsättningar som råder. Skribenten förklarar hur fritidshemmen riskerar att upprätthålla och reproducera strukturella skillnader i barnens liv, med utgångspunkt i socioekonomiska faktorer.

Hjalmarsson och Odenbring (2019) beskriver hur barns socioekonomiska förutsättningar, levnadsvillkor, tidigare upplevelser och utbildningsmöjligheter påverkar barns jämlikhet i skolan. Skolor med hög andel elever berättigade till modersmålsundervisning och friskolor har minst andel behöriga lärare och att skolan kompenserar med lärartäthet (Hansson & Gustafsson, 2016, s. 74). Detta menar författarna är en brist på likvärdighet, eftersom en tillväxt i elevprestationerna i samband med stor lärarbehörighet tidigare påvisats. Fördelningsvis skriver författarna att elevsammansättningen spelar stor roll i elevers olika behov att uppnå målen i skolan. Genom att segregationen har ökat skiljer sig också kraven på hur undervisningen ska utformas samt kraven på extra stödinsatser. Hansson och Gustafsson (2016, 57) beskriver hur, ifall likvärdig undervisning ska uppnås, undervisningen och stödinsatser bör anpassas till skolans elevsammansättning.

Vidare beskriver Hjalmarsson och Odenbring (2019) hur tidigare forskning hävdar att barn i socioekonomiskt utsatta områden inte har samma rätt till meningsfull fritids som barn i stabila ekonomiska familjer. Författarna beskriver det fria skolvalet och diskuterar kring hur flera vårdnadshavare väljer att flytta sina barn till bättre skolor vilket kan tillväxa segregationen. Detta påverkar skolorna som väljs bort samt de elever som inte har samma möjlighet till att bruka det fria skolvalet (Hjalmarsson & Odenbring, 2019). Vidare beskriver de hur alla barn inte har rätt att gå på fritidshemmet då det finns regler om vilka som får och inte får vara inskrivna. Författarna påstår att detta är problematiskt och att det minskar elevernas utbildningsmöjligheter. Vårdnadshavarna förväntas kunna ge barnen kläder som är passade efter väder och för att barnen ska kunna delta i utomhusaktiviteter i fritidshemmet behöver de exempelvis vinterkläder. Resultatet av studien visar dock att alla vårdnadshavare inte har tillräckliga ekonomiska förutsättningar och i avslutande diskussionen betonas tre sociala ojämlikheter på fritidshemmet vilket är måltider, kläder och utrustning samt utomhusaktiviteter. Hjalmarsson och Odenbring (2019) redogör hur fritidshemmet har en stor påverkan på barns jämlikhet. I resultatet betonar Hjalmarsson och Odenbring (2019) att lärare i fritidshem är medvetna om situationen och de visar på vikten av att utveckla fritidshemmet för att kompensera för barns jämlikhet.

3.3 Mångfald och mångkultur i skolan

I en artikel skriven av Emelie Britse och Nihad Bunar (2022, s. 59) diskuteras det hur mångfald hos elever utformas genom skolpersonalens praktiker och vilken inverkan realisering har på likvärdighet. I artikeln går Britse och Bunar (2022, s. 58) in på att definitionen av mångfald ser olika ut på olika skolor och att det kan vara problematiskt samtidigt som det kan vara en fördel. Detta eftersom andra elever får ta del av andras kulturer och erfarenheter samt få en förståelse för andra.

När det gäller mångfald finns det en del lärare som anser att det är negativt då de ser vissa elevgrupper som "svaga", "utmanande" och "problematiska". Britse och Bunar (2022, s. 72) hävdar att det då blir problematiskt för eleverna då de kan tvingas byta skola eller omplaceras till en annan klass. I den avslutande diskussionen betonas det att skolan inte är isolerat socialt fält utan att det är en del av det omgivande samhället som också genererar kontextuella

villkor. De villkor som lyfts av de informanter som deltagit i studien är den dominerande elevsammansättningen som är skapad av boendesegregationen, kommunens sätt att tillämpa närhetsprincipen och det fria skolvalet. Dessa olikheter beskrivs vara en direkt replikering av närområdets sociala utsatthet där skolan befinner sig (Britse & Bunar, 2022, s. 71).

Författarna hävdar att mångfald ses som både något negativt men även något positivt. De positiva aspekterna lyfts fram av Tonbuloglu m.fl. (2016) i sin avhandling där de beskriver den mångkulturella undervisningen och dess fördelar. Mångkulturell undervisning innebär att folk från olika kulturer samlas för att få utbildning på samma plats (Tonbuloglu m.fl., 2016, s.10). Detta beskrivs som en typ av undervisning varav elever av olika kön, etniciteter och kulturell bakgrund har givits samma möjlighet att lyckas i sin utbildning. Undervisningen strävar efter att garantera lika möjlighet, att lösa problem som kan uppstå från kulturella differenser och konflikter samt att stödja elever i att utveckla empati och förståelse vilket i sin tur ökar deras akademiska framgångar (Tonbuloglu m.fl., 2016, s. 2). Dessutom kan en mångkulturell utbildning hjälpa elever att uppnå förmågan till empati, respekt och tolerans mot andra. Målet är att betrakta elevernas etniska och mångkulturella skillnader som ett utbildningsalternativ som kan bidra till nya kunskaper, färdigheter och beteenden som sedan leder till att elever kan delta i det demokratiska samhället (Tonbuloglu m.fl., 2016, s. 3). Ytterligare mål med undervisningen är en ökad jämlikhet, möjlighet för uttryck för värderingar och attityder, mångkulturell social medvetenhet, utveckling av kulturell och etnisk läskunnighet samt personlig utveckling (Tonbuloglu m.fl., 2016, s. 3). Skribenterna betonar dock hur viktigt det är att lärarna är kompetenta för utbildningen och att framgång hos eleven är direkt kopplat till lärarnas attityder och deras professionella beredskap. Författarna beskriver hur en effektiv utbildning kan ges i det mångkulturella klassrummet genom att lärarna uppmuntras till att använda kulturella känslighetsstrategier och lika möjligheter för att den akademiska och personliga utvecklingen säkerställs för alla elever (Tonbuloglu m.fl., 2016, s.3).

3.4 Undervisning i fritidshem för likvärdighet

Wernholm (2023, s. 1) problematiserar fritidshemslärares perspektiv på stöd till elever i fritidshem. Diskurser som identifierats i analysen är talet om värderationell undervisning, talet om undervisning av elever i behov av särskilt goda relationer, talet om undervisning i en komplex vardag och talet om undervisning av elever i behov av särskilt stöd (Wernholm, 2023, s. 1). Vidare beskrivs materialet i artikeln visa på att fritidshemslärare planerar och anpassar undervisningen för den aktuella elevgruppen med utgångspunkt i barnperspektiv för att få så många elever att vara delaktiga som möjligt (Wernholm, 2023, s. 7). Skribenten förklarar hur fritidshemslärarna uttrycker att de utgår från att elever ska lära sig på ett lustfyllt sätt, de ska ha roligt och de ska lyckas. Skribenten beskriver hur processen till en anpassad undervisning är viktigare än resultatet och att det kompletterande uppdraget i skolan preliminärt handlar om relationellt och socialt stöd till eleven (Wernholm, 2023, s. 6). Lärare i fritidshem beskriver dock hur svårt det är att undgå kategoriseringar för att kunna bedöma vilket stöd som är passande för elever med problematik. Arbetet i fritidshem är komplext men behovet för specialpedagogik som passar verksamheten och som stödjer pedagogiska förhållningssätt, för att uppnå likvärdighet, är viktigt (Wernholm, 2023, s. 6).

4 Teoretisk anknytning

Under arbetets gång kommer den teoretiska anknytningen att behandla läroplansteoretisk forskning. Den kan vara lämplig för att skapa förståelse kring skolans och undervisningens form och innehåll. Med en läroplansteori kan en övergripande bild av hur undervisningen planeras och genomförs skapas men också hur andra faktorer kan påverka undervisningen såsom läraren själv eller yttre betingelser, som är okontrollerbara. Dessa betingelser kan vara rutiner, planering och tid eller engagemang. Sedan kan läroplansteori vara lämplig för att tolka läroplanens innehåll och jämföra det med den undervisning som faktiskt bedrivs.

4.1 Läroplansteoretisk forskning

Jodal m.fl. (2020, s. 10) beskriver hur läroplansteoretisk forskning är ett brett forskningsfält inom utbildningsforskning som undersöker utbildningens innehåll, organisering och undervisningsmetoder. Syftet med forskningen är att bidra med kunskap om skolan och undervisningens mål, syfte och dess innehåll. Wahlström (2016, s. 27) menar att forskningen har sin grund i ramfaktorteorin som utgör en basmodell för att förstå hur olika ramar styr undervisningens organisation, innehåll och utfall. Därefter riktades fokuset mot hur innehållet i en läroplan byggs upp och får förankring i relation till historisk tid och samhälle, som skolan är en del av, vilket utvecklade den läroplansteoretiska forskningen. Historiska och samhällsliga aspekter betraktades som påverkade ramar för vilken utbildning som är möjlig (Wahlström, 2016, s. 27). Vidare förklarar Sundberg (2007, s. 2) hur läroplansteorin introducerade en kritisk och samhällsorienterad forskning kring styrning och organisering av utbildning. Jodal m.fl. (2020, s. 12) menar att kunskapsområdet inom teorin kan definieras som ett dynamiskt fält av positioner och aktörer. Inom det läroplansteoretiska forskningsfältet är läroplanens uppbyggnad och innehåll i fokus samtidigt som lärares tolkningar och hur de formar undervisningen undersöks. Teorin är ett försök till att skapa kunskap om hur mål, innehåll och metodik formas i ett visst samhälle med en viss kultur (Sundberg, 2007, s. 2). Vidare beskrivs läroplansteorier, på olika sätt, belysa tre grundläggande frågor, hur mål formuleras för utbildning, hur utväljs kunskap för lärande och hur utvecklas metoder för att lära ut? Wahlström (2016, s. 11) menar att läroplansteori handlar om vilken kunskap som framträder i läroplaner och vad som räknas som kunskap vid en viss tidpunkt. Linde (2012, s. 100) menar också att läroplansteori handlar om vad som väljs ut som giltig kunskap att lära i skolan och vilka mekanismer som påverkar, på olika nivåer i systemet, för att visst material ska framträda i undervisningen. Sundberg, (2007, s. 6) beskriver hur lärare är en självklar målgrupp för didaktiken samtidigt som alla medborgare har rätt att delta i samtalet om vilken kunskap, vilka färdigheter och värden läraren ska lära ut. Grundläggande syftet med teorin är att bidra med kunskap om hur läroplaner skapas, tolkas och används vilket synliggörs genom formuleringsprocessen, transformeringsprocessen och realiseringsprocessen.

4.1.2 Formuleringsprocessen

Linde (2012, s. 54) beskriver hur formuleringsprocessen handlar om hur läroplaner formuleras och hur det föreskrivna innehållet och undervisningens organisation ser ut och uppkommer. Under denna process så behandlas två utgångspunkter, varav den ena är filosofiska tankeriktningar om verkligheten, kunskap, hur människan bör leva och hur ett samhälle ska organiseras (Linde, 2012, s. 24). Vidare beskrivs människosynen vara en del av formuleringsprocessen, alltså hur unga som ska undervisas uppfattas vara. Fokuset i diskussionen om människosynen beskrivs vara respekt för elever som tänkande och kännande

subjekt och vilken form av undervisning som rekommenderas mot bakgrund av vilken syn på eleverna som råder (Linde, 2012, s. 24). Den andra utgångspunkten beskrivs som samlade principer, även kallat koder, för urval och förmedlingsform för lärostoff (Linde, 2012, s. 54). Dessa principer vägleder undervisningen och skribenten beskriver fem olika koder. Dessa benämns som den klassiska koden som syftar till bildning och att förädla människan mot ett ideal. Den realistiska koden som syftar till vetenskaplig förståelse och rationell världsbild. Den moraliska koden som syftar till att ge viss moral och lojalitet hos medborgarna. Rationell läroplanskod, också kallat koder, där skolan ska förbereda för praktiska uppgifter. Sedan aristokratisk kod vars syfte är att konservativa värden och särskiljandet av elever från "vanligt folk". På senare tid har en demokratisk läroplanskod nämnts som diskuterar möjligheten av en undervisning byggd på demokratiska överväganden (Linde, 2012, s. 42). I formuleringsprocessen sker alltså ett urval om vad som ska utges som kunskap i undervisning. I denna process används olika principer, filosofiska tankeriktningar och människosyn för att sedan formulera läroplaner.

4.1.3 Transformeringsprocess

Transformeringsprocessen synliggör förhållandet mellan en formulerad läroplan och hur undervisningen faktiskt genomförs (Linde, 2012, s. 55). Processen behandlar hur den föreskrivna läroplanen tolkas med tillägg och fråndrag. Aktörer identifieras såsom elever, skolledare, representanter för samhället såsom företagare och organisationsrepresentanter men lärare beskrivs som huvudaktörer. Lärare utformar sina uppgifter efter vad de vill, vad de anser är förväntat och vilka yttre faktorer som gäller (Linde, 2012, s. 64). Föräldrarna beskrivs också få alltmer plats inom transformeringen med utgångspunkt i det fria skolvalet. Friheten att välja skola för sina barn och konkurrensen om elever mellan skolor i samma område har ökat. Därav får föräldrars synpunkter i tolkning av läroplanen större betydelse för skolorna (Linde, 2012, s. 65). Komplexiteten inom transformeringsprocessen påpekas och förklarar att det är mycket bredare än att staten bestämmer mål, läraren tolkar och att eleven påverkar interaktionen i klassrummet. Processen betraktar allt som lett till avvikelser och läroplaner ses som något som påverkar undervisningsinnehållet (Linde, 2012, s. 55). Samtidigt finns det ytterligare bestämmande faktorer som styr de mänskliga handlingarna och undervisningen. Dessa identifieras som vad den handlande vill uppnå och handlar om exempelvis lärares egna uppfattningar, engagemang eller ambitioner. Ytterligare en faktor är den handlandes förväntningar på sin plikt och roll. Detta innefattar normer, traditioner i kommunen, formella kompetenskrav eller lagar och regler. Därefter beskrivs vad den handlande kan göra och innefattar ramar såsom utrustning, tid eller fysiska resurser såsom klassrum. Slutligen beskrivs yttre betingelser och begränsningar (Linde, 2012, s. 70). Dessa kan innebära avseende planering, undervisningsmaterial eller elevsammansättning.

4.1.4 Realiseringprocess

Linde (2012, s. 73) beskriver hur realiseringsprocessen behandlar själva verkställandet av undervisningen. Verkställandet innefattar lärarens lektionshållande och elevernas verksamhet under lektionerna. Fokuset för denna process är aktiviteten och kommunikationen. Skribenten talar om realiseringsprocess i klassrummet, men kommande studie behandlar fritidshemmens verksamhet.

Skribenten beskriver hur yttre förutsättningar tvingar fram speciella mönster i klassrumsinteraktionen. Dessa förutsättningar beskrivs som elevsammansättningen, att lektionen har specifika klockslag eller andra strikta ramar. När läraren eller skolledningen

tänker på dessa ramar, som verkar begränsa undervisningen, så skapas mer flexibla möjligheter som i sin tur ökar frirummet för möjliga handlingar i undervisningen. Detta möjliggör utveckling i elevens tankar och kunskap (Linde, 2012, s. 76). Att tänja ramarna inifrån beskrivs hör till skolor som bedrivs i länder med demokratisk anda och hög allmän utbildningsnivå.

4.2 Begrepp

I studien förekommer begrepp som relaterar till samhälle och fritidshem. Följande avsnitt kommer att behandla begrepp som är i främst fokus. En kort beskrivning tillkommer för att kunna bidra till en djupare inblick inom området och de nyckelord som är i fokus för kommande text.

4.2.1 Likvärdighet

Enligt Svenska Akademiska Ordboken (1940) innebär begreppet två värden som är lika, alltså som är värd lika mycket som något annat. Skolverket (2012, s. 11) beskriver hur begreppet likvärdig inte innebär att utbildningen ska vara identisk på varje skola utan att kvaliteten i verksamheterna ska vara på en så hög nivå att de nationella målen kan uppnås oavsett vart i landet verksamheten bedrivs..

4.2.2 Segregation

Enligt Andersson m.fl. (2017, s. 5) betyder begreppet åtskillnad. Skribenten förklarar att enligt forskare finns det tre olika kategorier av segregation vilket är, demografisk segregation/boendesegregation, socioekonomisk segregation och etisk segregation. Demografisk segregation/boendesegregation handlar om geografiska skillnader mellan kön, ålder och hushåll. Socioekonomisk segregation handlar om var människor bor i en stad beroende på klass- och resursskillnader. Etnisk segregation handlar om personer med samma etniska och religiösa bakgrund segregeras från andra med andra etniska och religiösa bakgrunder.

4.2.3 Fritidshem

Skolverket (2023) skriver att fritidshemmet ska stimulera barns lärande och utveckling samt fördjupa deras kunskaper genom att erbjuda en meningsfull fritid. För att kunna erbjuda eleverna en meningsfull fritid behöver fritidshemmet utgå från elevers behov, intressen och erfarenheter.

4.2.4 Kommunalisering

Sveriges kommuner och landsting (2011, s. 9) beskriver hur kommunalisering av skolan innebär att huvudmannen för skolan gick från att vara statlig till att bli kommunal. Alltså är det kommunen som har ansvar för skolan, exempelvis är kommunen ansvarig för hur skolpengen ska fördelas.

5 Metod

I kommande avsnitt presenteras val av metod och tillvägagångssätt som följs upp med beskrivning av kvalitativa studier. Därefter presenteras den form av intervju som varit lämplig för att få en djupare förståelse till lärarnas resonemang. Vidare beskrivs studiens form av intervju som varit passande för att vi ska få svar på våra frågor. I avsnittets sista del framförs en metodreflektion och reflektion kring validitet och reliabilitet som sedan avslutas med de etiska överväganden som tas hänsyn till under arbetet gång.

5.1 Tillvägagångssätt

Tillvägagångssättet i kommande studier består av två besök på två olika skolor som skiljer sig på geografisk placering, socioekonomiska förutsättningar och vad området har för invånare. Den ena skolan befinner sig i ett socioekonomiskt utsatt område medan den andra är placerad i ett område med hög socioekonomisk status. Under besöken kommer två lärare i fritidshem på bägge skolor att intervjuas med hjälp av semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna möjliggör för pedagogerna att framföra sina resonemang om likvärdigheten i deras fritidshem och ifall de tycker att det skiljer med skolans ramfaktorer, geografiska läge och socioekonomiska faktorer i åtanke.

5.2 Kvalitativ forskningsmetod

Studien innebär en mindre empirisk undersökning i form av en kvalitativ studie. Ahrne och Svensson (2022, s. 9) beskriver hur den kvalitativa undersökningen vuxit fram som ett alternativ mot den kvantitativa undersökningen. Den kvalitativa metoden används som ett övergripande begrepp för alla metoder som bygger på intervjuer, observationer eller analysering av texter som inte är utformade som statistiska metoder eller verktyg. Skribenterna förklarar hur kvantitativa data bygger på beräkningar av ålder, vikt eller längd medan kvalitativa data kan gälla händelser, bilder, smak eller beröring, alltså det som inte direkt kan förnimmas. Kvalitativa data är lämpligt att använda när känslor, upplevelser, resonemang, tankar eller hur makt opereras undersöks (Ahrne & Svensson, 2022, s. 10). I förhållande till vår studie så är den kvalitativa forskningsmetoden relevant eftersom det är just resonemang och tankar som ska skildras.

Ytterligare beskriver skribenterna hur man, under den kvalitativa undersökningsprocessen, oftast kommer nära de miljöer och människor som undersöks. Forskningsföremålet tilldelas direkt kännedom vilket kan skapa ytterligare förståelse. Forskningsmetoden förklaras vara nödvändig för att kunna upptäcka samhällslivets mekanismer. Metoden sägs ge bättre förutsättningar för att en ska förstå utsatta gruppers livsomständigheter, andras perspektiv och dess miljöer (Ahrne & Svensson, 2022, s. 12). Detta är något som är relevant inför kommande studie och kan vara till beredskap för att tydligare kunna förstå strukturerna i de socioekonomiska skilda områdena. Vidare beskrivs den kvalitativa forskningen ställa andra krav på trovärdighet och generaliserbarheten till skillnad från den kvantitativa forskningen som oftast lutar sig mot en statistisk apparat (Ahrne & Svensson, 2022, s. 11ff). Detta är något som vi är medvetna om och kommer belysa i kommande avsnitt, metodreflektion.

5.3 Intervjuer

Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2022, s. 34) beskriver hur intervjuer är den vanligaste forskningsmetoden för de som arbetar inom en kvalitativ inriktning. När flera personer från en gemensam social miljö, såsom område, subkultur eller socialt nätverk, intervjuas kan djupare förståelse för de förhållanden som råder i den specifika miljön skapas. Intervjuer kan bestå av standardiserade frågor vars syfte är att jämföra svaren mellan de olika undersökningarna (Eriksson-Zetterquist och Ahrne, 2022, s. 38). I föreliggande arbete kommer semistrukturerade intervjuer att användas. Frågorna är alltså förutbestämda och kommer att ställas i samma följd till varje person som intervjuas. Bryman (2016, s. 33ff) förklarar hur semistrukturerade intervjuer kan användas för att personen som blir intervjuad ska kunna framföra sin enskilda tolkning. Intervjun utgår från informanten men forskningsfrågan ska vara i fokus, vilket innebär viss flexibilitet och anpassning till informantens svar.

Eftersom intervjuformen nämns som semistrukturerad så var frågorna under intervjutillfällena förutbestämda för att kunna behålla fokuset på ämnet men riktningen förblev flexibel beroende på informatörens svar. Frågorna ställdes i samma ordning för att underlätta analysen av informatörernas svar. Vidare beskriver Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2022, s. 38) hur intervjuer kan innefatta öppna eller stängda intervjufrågor. Det som användes för kommande arbete var öppna frågor som möjliggör fria resonemang från informatören. Alla intervjuerna varade i ungefär en timme. För att kunna transkribera intervjuerna samt minnas vad de olika lärarna har sagt så har svaren spelats in. Bryman (2016, s. 54ff) beskriver hur transkriberingen förenklas av att använda inspelning då all information som informanterna anger inkluderas. Detta möjliggör för en korrekt analys i samband med informanternas svar samt att frågorna kan analyseras ytterligare. Däremot riskerar inspelningen att påverka svaren och att det kan ta längre tid i arbetet mot transkribering på grund av avlyssningen. Ytterligare förenklar det för en som intervjuare att kunna kategorisera svaren utifrån våra frågeställningar och leder till en bättre analys med korrekt transkribering av informatörernas svar. Transkriberingen genomfördes genom att lyssna på inspelningen samtidigt som man dokumenterade i ett enskilt dokument och detta omfattade omkring åtta sidor.

De första frågorna av intervjun var i syfte att identifiera hur fritidsverksamheten bör se ut och vad som är önskat med tanke på de nationella riktlinjerna. Därefter har frågor ställts för att kunna skildra verkligheten och ifall den är annorlunda i förhållande till likvärdigheten och geografiska faktorer. Genom att samma frågor ställts i samma ordning kan ett mönster och ett förhållningssätt för att kategorisera frågorna påträffas.

5.4 Urval

Det urval som gjorts baseras på de områden som selekterats för studien. Valet av områden baseras på dess varierande rykte och kan betraktas innehålla två olika socioekonomiska kulturer. Sedan gjordes ett urval av de organisationer som finns i dessa områden. Skolor i område A och B, som var av intresse, kontaktades som hänvisade till lärare på skolan. När valet av skolor var fastställt där gjordes ytterligare ett urval av vilka som skulle delta. Detta nämns som tvåstegsurval eftersom rektorn på skolan kontaktades innan vi kontaktade lärarna (Eriksson-Zetterquist och Ahrne, 2022, s. 40). Vidare förklarar skribenterna hur ett urval utifrån position är vanligt och specifika individer ska hållas anonyma. Detta är något som funnits i åtanke, eftersom arbetet riktar sig mot lärare i fritidshem.

Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2022, s. 42) beskriver hur den kvantitativa forskningen uppnår representativitet genom statistiska resultat medan den kvalitativa trovärdigheten genereras på andra sätt. Därefter beskriver skribenterna hur det sällan räcker med att intervjua en person för att kunna betrakta den kvalitativa forskningen som trovärdig. För att vårt arbete ska kunna ses som pålitlig har vi försökt göra ett bredare urval. Från varje organisation intervjuas två lärare i fritidshem för att kunna generera en så bred bild av arbetet som möjligt.

5.5 Metodreflektion

Metoden är lämplig för att kunna belysa lärare i fritidshemmets egna perspektiv och få en relativt djup inblick på specifika verksamheter. Fördelarna med metoden är att det möjliggör för att finna kunskap i andras tankar och erfarenheter. Eriksson-Zetterquist och Ahrne (2022, s. 42) skriver att en fördel med kvalitativa intervjuer är att ordningen på frågorna kan anpassas och att ett frågeformulär inte är obligatoriskt. Nackdelarna med metoden är att svaren inte behöver vara trovärdiga och att det inte är representativt för hela området med tanke på att vi enbart intervjuar fyra personer. Detta påverkar alltså validiteten, hur väl metoden kan användas (Kvale & Brinkmann, 2014, s. 296), eftersom att urvalet är litet. Under studien så tillämpades semistrukturerade intervjufrågor, alltså att frågor kan ställas spontant för att utöka informanternas svar. Detta kan påverka reliabiliteten då det handlar om hur tillförlitligt svaret är och ifall resultaten kan återskapas vid andra studier (Kvale & Brinkmann, 2014). För att en skola har det på ett visst sätt behöver inte det representera en hel stadsdel. Planen för god trovärdighet i studien är att använda vetenskapliga skrifter och ha genomtänkta intervjufrågor där informatören kan ge trovärdiga svar.

5.5.3 Etiska överväganden

De etiska överväganden som aktualiseras i studien är att våra informatörer kommer att vara anonyma. Detta för att personen ska vara trygg med att svara ärligt svar utan att det kommer fram vem det är som har citerats. Föreliggande studie tar utgångspunkt från Vetenskapsrådets (2017) principer och riktlinjer inom forskningsetik. Vetenskapsrådet (2017, s. 40) beskriver fyra viktiga begrepp som är sekretess, tystnadsplikt, anonymitet och konfidentialitet. Dessa begrepp kan ses som synonymer. Sekretess och tystnadsplikt har ingått i studien med hänsyn till lagen om sekretess och tystnadsplikt som ingår i arbetet inom skolan. Anonymitet och konfidentialitet användes genom att använda kodnamn på informanterna samt områdena. Anledningen till detta var för att osynliggöra informanterna och möjliggöra sanningsenliga svar.

6 Resultat och analys

I kommande avsnitt presenteras föreliggande studies empiri. Detta genom samlade data, i form av informanternas svar, vilket redogörs med illustrativa exempel från intervjuerna. Empirin tolkas i samband med det teoretiska förhållningssättet och forskning som framförts. Informanternas svar jämförs med varandra för att skildra lärarnas tankar, likheter och kontraster. Den samlade datan har kategoriserats och sorterats utifrån informanternas svar och kommer att presenteras utifrån olika teman och ämnesområden. Dessa är lärarnas syn på likvärdighet, styrningens påverkan på likvärdigheten, det geografiska lägets påverkan, vårdnadshavares påverkan och vilka utmaningar som skildras mellan områdena.

Intervjuerna påbörjades i område A med två lärare i fritidshem på två olika skolor. Informant A1 är utbildad till lärare i fritidshem samt musiklärare och beskrevs ha det större ansvaret över fritidsverksamheten medan informant A2 är utbildad men var ansvarig för en avdelning för årskurs 1 och förskoleklass. Den tredje och fjärde intervjun bedrevs i område B, där informant B1 och informant B2 är lärare i fritidshem med inriktning i idrott och hälsa intervjuades. Informanterna arbetar på samma skola men på två olika fritidshem. Informant B1 arbetar med en årskurstvåa och informant B2 arbetar med en årskurs etta.

6.1 Lärarnas syn på likvärdighet

Lärare inom fritidshem i både område A och område B betraktar likvärdig utbildning som anpassad undervisning som tar hänsyn till varje elevs individuella behov. Det innebär att skapa lika förutsättningar för alla elever att kunna utvecklas maximalt. Skolverket (2012, s. 11) förklarar hur begreppet likvärdighet innebär hur utbildningen på varje skola i landet ska vara på sådan hög nivå att de nationella målen och riktlinjerna kan uppnås oavsett var verksamheten bedrivs. Wernholm (2023, s. 20) beskriver hur en lärares egna värderingar och elevsyn kan påverka val, innehåll och hur undervisningen bedrivs. Skribenten menar att synen på vad likvärdighet innebär och deras sätt att definiera begreppet är viktig för undervisningen och verksamhetens struktur. Detta kan återkopplas till transformeringsprocessen som beskrivs i läroplansteorin och synliggör förhållandet mellan en formulerad läroplan och hur undervisningen sedan genomförs (Linde, 2012, s. 55). Genom att analysera hur en lärare tolkar läroplanen kan förståelse skapas för hur lärarens synsätt kan ha påverkat undervisningen. En lärare från område A uttryckte hur vanligt det är att begreppet likvärdighet tolkas som att det ska vara samma för alla och att detta inte stämmer i linje med styrdokumentet. Detta kan också kopplas till transformeringsprocessen där bestämmande faktorer, såsom lärares egna uppfattningar, styr lärarens sätt att undervisa (Linde, 2012, s. 70). Vidare undersöks undervisningens innehåll och hur lärare väljer att formulera mål och metoder för att lära ut.

Skolverket (2012, s. 11) beskriver hur begreppet inte innebär att utbildningen ska vara identisk på varje skola. Lgr22 (2022) beskriver dessutom hur undervisningen ska anpassas efter elevernas behov och förutsättningar vilket är något alla informanter påpekar. Informant B1 förklarade hur "viktigt det är med kollegial samsyn", med utgångspunkt i styrdokumentet, vilket är liknande resonemang bland resterande informanter. Detta sägs skapa ett liknande arbetssätt vilket i sin tur kan leda till trygghet och lika riktlinjer bland barnen. Detta kan också kopplas an till läroplansteorin som undersöker lärares utformning av undervisningen i samband med tolkningar av läroplaner (Sundberg, 2007, s. 7). Med detta kan transformeringsprocessen identifieras, där lärarens förväntningar på plikt och ens roll är

en bestämmande faktor till vilken undervisning som bedrivs. Dessa förväntningar kan innebära normer, vilket i denna situation är normer kring en kollegial samsyn gällande likvärdighet, vilket i sin tur påverkar den undervisning som bedrivs. Informant A1 talar sedan om hur "likvärdigheten kan bli bättre med fler kollegor" eftersom fler elever kan bli uppmärksammade vilket effektiviserar att varje elevs behov tillgodoses.

Under intervjun i område B beskrev informant B1 hur undersökning av elevens tidigare erfarenheter och behov är essentiellt för att kunna skapa aktiviteter som lämpar sig för alla. Wernholm (2023, s. 6) beskriver hur lärare i fritidshem ska utgå från att elever ska lära sig på ett roligt och lustfyllt sätt och att en anpassad undervisning är viktigare än resultat. Detta kan tydas i svaren från informanterna i område B där det framgick tydligt att elevernas möjlighet till en meningsfull fritid var främsta prioriteringen. Informant B2 beskrev hur lärare bör "anpassa sig mer efter eleverna" och att lärare bör ha mer hänsyn till elevernas svårigheter för att kunna uppnå en likvärdig utbildning. Detta kan kopplas till grundfrågorna av läroplansteoretisk forskning, hur formuleras mål, hur utväljs kunskap och hur utvecklas metoder för lärande? (Sundberg, 2007, s. 7). Informant B2 hänvisade sedan till sin egna fritidshemsverksamhet där de hade extra anpassning i form av "bildstöd, teckenspråk och elevassistenter till de som behöver, som exempelvis inte klarar av att vara med på samlingar". Därmed beskriver informant A1 hur viktigt det är att lärare får möjlighet till planering "för att kunna skapa trygghet för barnen och se till att alla kan må bra i verksamheten". Wernholm (2016, s. 6) beskriver hur en meningsfull fritid ska vara utgångspunkt i verksamheterna och att både omsorg om elever och stöd till deras allmänna, sociala och demokratiska utveckling ska ges en stor plats. Planeringstiden kan ses som en extern betingelse eller begränsning som påverkar transformeringprocessen. Yttre betingelser beskrivs som faktorer som kan styra lärarens arbetssätt vilket påverkar undervisningens utformning (Linde, 2012, s. 70).

Under en intervju i område A så framkom det hur utbildade lärare är väsentligt för den likvärdiga utbildningen och att fler behöver utbilda sig. Brist på personal var något som diskuterades på bägge skolor och flera beskrev en önskan av fler kollegor. Informant A1 beskrev däremot hur det är "få som vill arbeta i utsatta områden". Med stöd i detta så menar informant A1 att likvärdigheten ser annorlunda ut beroende på vart utbildningen bedrivs. Wernholm (2023, s. 21) beskriver hur skolor uttryckt ett behov av fler fritidshemslärare. Detta för att lärare ska kunna möjliggöra en delning av de större barngrupperna för att i sin tur kunna utgå från barns intressen, erfarenhet och behov vilket i sin tur leder till en ökad likvärdighet i fritidshemmen. Hansson och Gustafsson (2016, s. 58) beskriver dessutom hur lärarkompetens har kompletterats med lärartäthet som mått på lärarnärvaro. Informant B1 och B2 beskrev att det fanns många utbildade på skolan men att det inte är tillräckligt med personal per avdelning medan i område A så var det gemensamt för bägge skolor att det var fler vikarier än utbildade lärare. Citatet nedan visar på hur informant A1 resonerar kring hur likvärdigheten påverkas av personalbrist.

"Jag har hört också att det finns skolor i till exempel i Linnéplatsen, där fler är utbildade. Vi var sju pers på en avdelning med två särskoleintegrerade elever med varsin assistent. De finns dock inte utbildade. Har man fler utbildade så kan man dela på ansvaret. Det finns mycket vikarier. Det hade inte varit sju stycken om alla hade varit utbildade. Fyra var fritidslärare, varav en var utbildad och sen var det typ tre elevassistenter". (Informant A1)

Vidare tycktes ledningen och rektorns syn på fritids påverka likvärdigheten i fritidshemmet samt vad lärarna på fritidshemmet väljer att prioritera. Rektorn på varje enskild skola ansvarar för kvaliteten, resultaten på skolan samt ska ta hänsyn till varje elevs rätt till stöd för

att nå målen (Skolverket, 2023). Informant B1 hur arbetet kan förenklas i fritidshem när skolan har en insatt rektor. Informanten menar att "en insatt rektor har mer respekt och förståelse för ens uppdrag i fritidshem, vilket gör att lärare kan få mer planeringstid eller bättre resurser för att kunna bedriva en bra verksamhet". Inom transformeringprocessen så beskrivs skolledare vara en aktör till processen och hur undervisningen bestäms (Linde, 2012, s. 64). Dessutom så beskrivs bestämmande ramar såsom resurser, utrustning eller avsedd planeringstid kunna påverka undervisningens innehåll, vilket rektorerna och respektive skolledare ansvarar för. Citatet nedan visar på hur lärare i fritidshem tänker kring hur rektorn påverkar likvärdigheten.

"Jag tror att mycket hänger på vad rektorn har för syn på fritids och vad läraren i fritidshem ska göra under sin dag och prioriteringar. Jag tror att har man en insatt rektor så blir allt mycket enklare". (Informant B1)

6.2 Styrning

I intervjuerna diskuterades vem det är som ansvarar för att utbildningen blir likvärdig i fritidshemmen. Det framkom olika svar från informanterna. Informant A1 säger att det är lärarna på skolan som styr men för att göra det möjligt behövs det resurser och att det då blir rektorns ansvar att ge personalen de resurser som behövs. Fortsättningsvis säger informant A1 att det är Skolverket eller staten som bestämmer hur mycket pengar skolan får. Även informant B1 tyckte att det var rektorns ansvar att utbildningen blir likvärdig, med utgångspunkt i deras verksamhet. När frågan om vem som styr utbildningen togs upp i den resonerade informant B2 kring hur "utbildningen påverkas av politiker, huvudmännen och rektorerna då ansvaret är lika fördelat". Detta kan kopplas an till transformeringprocessen inom läroplansteoretisk forskning varav Linde (2012, s. 55) beskriver rektorerna och skolledare som aktörer till processen av transformering. Bestämmande ramar såsom resurser, utrustning eller avsedd planeringstid beskrivs kunna påverka undervisningens innehåll. Detta är ett område som rektorn, respektive skolledare, ansvarar för. Rektorn beslutar alltså om bestämmande faktorer, såsom planeringstiden, vilket kan styra hur undervisningen formas och det mänskliga handlandet (Linde, 2012, s. 70). Informant B2 menar också på att olika beslut tas på olika nivåer och att de har en stor påverkan på varandra och citatet nedan visar hans resonemang.

"Styrningen går lite hand i hand på de olika nivåerna. För att vi lärare ska kunna göra något måste vi få resurser från vår rektor, för att rektorn ska kunna ge oss resurser måste skolan ha ekonomin som styrs av huvudmännen och huvudmännen måste hålla sig till ramar som sätts av politiker som sitter i riksdagen och regeringen". (Informant B2)

Skolverket (2023) skriver att styrningen av skolan är uppdelad på olika nivåer. Riksdagen och regeringen styr vad elever ska lära sig samt att de sätter upp nationella mål och ramar för utbildningen. Kommunerna som är huvudmän för skolan har ansvar över att skolan har de resurser som krävs för att nå målen och ska arbeta med att skolan ska bli bättre. Kommunerna har även ansvaret över att alla elever ska nå de nationella målen. Skolverket (2023) skriver att även rektorn på varje enskild skola har ansvar för kvaliteten och resultaten på skolan. Rektorn ansvarar dessutom för att varje elev ska ha rätt till stöd för att nå målen (Skolverket, 2023). En informant från område B påpekar hur Skolverkets riktlinjer inte alltid är realistiska och ger ett exempel, att alla elever ska få det stöd de behöver för att nå målen. Detta beskrivs som en svårighet i praktiken eftersom fritidshemmen har stora elevgrupper och brist på personal. Detta gör att lärare inte kan tillgodose varje elevs behov, enligt informant B1.

När denna fråga diskuterades med informant A2 resonerade hen att det är hela organisationen som styr den likvärdiga utbildningen, "allt från politiker och ner till personal". Informant B1 anser även att politikernas beslut påverkar planeringstiden på de flesta fritidshemmen som i sin tur leder till att likvärdigheten på utbildningen påverkas. Jarl och Rönnberg (2017, s. 47) skriver att styrningen av skolan är bred och att det finns olika aspekter om vem som styr skolans organisation. Skribenterna menar att det kan betraktas som olika dimensioner. Dessa dimensioner är central nivå, politiska aktörer, professionella aktörer och lokala aktörer. Jarl och Rönnberg (2017, s. 45) skriver att de flesta beslut som fattas angående skolan är de politiska beslut som tas bland Sveriges politiker, detta påverkar innehållet i verksamheten samt lärarnas uppdrag. Författarna skriver att staten styr på ett sätt och detta är genom skollagen, läroplaner och grundskoleförordningen, medan kommunerna som idag är huvudmän för skolan har handlingsfrihet att själva bestämma hur skolan ska organiseras och hur verksamheten ska genomföras i syfte till att nå målen som finns i styrdokumentet (Jarl & Rönnberg, 2017, s. 50).

6.3 Geografiska lägets påverkan

Andishmand (2016, s. 32) skriver att faktorer som kan påverka den likvärdiga utbildningen och möjligheter till att elever lyckas i skolan är social bakgrund, kön och vart i Sverige en bor. Skribenten beskriver hur det, under de senaste decennierna, har skett en ökad etisk och socioekonomisk segregation vilket påverkar barns uppväxtvillkor, utbildning och lärande. Hansson och Gustavsson (2016, s. 56) beskriver hur decentraliseringen gjort att segregationen mellan skolor ökat markant. Decentraliseringen och kommunaliseringen har även påverkat marknadsskolan och det fria skolvalet vilket inneburit en högre konkurrens bland skolor (Andishmand, 2016, s. 15). Fortsättningsvis skriver Andishmand (2016, s. 16) att en rapport av Skolinspektionen, om kvalitet i fritidshem, visar på att fritidshemmet inte längre har möjlighet till att se barns olika livsvillkor på grund av bristande resurser. Detta är en följd av ökade antal barn i barngruppen, personalbrist och personalens utbildning. Informant B1 beskriver hur man "inte känner sig tillräcklig eftersom det finns en personalbrist på skolan".

Hansson och Gustafsson (2016, s. 57) skriver att andelen utbildade lärare är lägre i socioekonomiskt utsatta områden än i skolor med högre socioekonomisk status. Detta beskriver informant A1 som säger att "ingen söker sig till skolor i socioekonomiskt utsatta områden på grund av områdets rykte" och att "ifall man inte är van vid jargongen i förorten så blir man bara osäker". Vidare beskriver informanten att hen hellre hade jobbat i ett utsatt område då hen själv var därifrån. Wernholm (2023, s. 20) beskriver hur en lärares egna värderingar kan påverka val, innehåll och hur undervisningen bedrivs. Sundberg (2007, s. 6) förklarar hur lärare är en självklar aktör för didaktiken, enligt läroplansteorin. Teori behandlar dessutom processen kring vad som väljs ut som giltig kunskap att lära i skolan och vilka mekanismer som påverkar för att ett visst material ska framträda i undervisningen (Linde, 2012, s. 100). Informant A1 resonerar kring hur beroende på lärarens bakgrund så kan en vara mer bekväm med att jobba i utsatta områden än andra. I intervjun med informant A1 säger hen,

"Vi har inte lika mycket utbildad personal som skolor med högre status som befinner sig på en trygg plats. Det finns inte många som vill jobba här på grund av det man hör om området. Folk är rädda för utsatta områden". (Informant A1)

Informant A1 beskriver dessutom hur “områdena har olika standard”. Exempel på faktorer som menades påverka standarden var invånare, inkomst eller bostäder. “Det skapar olika förutsättningar för eleverna”, menade informanten. Exempel som framkom var hur “en elev i område B kan bo i villa medan en elev i område A bor i en hyresrätt” vilket i sin tur kan skapa sociala klyftor. Informant A2 beskriver hur vissa blivit chockade när hen berättat om problematiken i område A. Detta sägs bero på att “deras samhälle är väl uppbyggt och därav glömmer bort saker och ting som är aktuella på andra platser”, enligt informant A2. Andishmand (2016, s. 37) förklarar att det fria skolvalet har skapat en uppdelning och att det bidragit till förstärkning kring orden “vi” och “dem”. Skribenten beskriver också på att elever är mycket medvetna om samhällets strukturer samt segregationsprocessen som pågår. Klyftorna beskrivs av informant A1 som menar att “område B och område A är geografiskt nära, men att ryktet skiljer sig mycket”. Andishmand (2016, s. 90) skriver att bostadssegregationen tillsammans med det fria skolvalet har lett till en ökad skillnad mellan skolor. Även Hjalmarsson och Odenbring (2019, s. 3) beskriver att det fria skolvalet har ökat segregationen genom att vårdnadshavare väljer att flytta sina barn till skolor med högre socioekonomisk status samt att elever inte har samma möjligheter att bruka det fria skolvalet. Detta kan återkopplas till läroplansteori som beskriver hur samlade principer, även kallat koder, är en utgångspunkt som används vid formuleringsprocessen. En av dessa koder är den aristokratiska koden vilket innebär ett särskiljande av elever från “vanligt folk” och konservativa värden (Linde, 2012, s. 42). I intervju med informant B2 säger hen,

“Jag tycker att det är viktigt att man ska få välja skola men då tycker jag även att elever och vårdnadshavarna ska få möjlighet att ta del i detta”. (Informant B2)

Andishmand (2016, s. 204) beskriver hur skolor som ligger ute på landsbygden har en bra samverkan med vårdnadshavare men även med Svenska kyrkan och olika organisationer för att skapa en känsla för bygden. Medan informant A1 beskriver hur skolor i området samverkar med olika organisationer för att kunna skapa trygghet för elever, personal och vårdnadshavare i området. Personalen på skolan får gå på olika utbildningar och fortbildningar där det pratas om exempelvis hedersproblematik och könsstymplingar för att i sin tur kunna hantera situationer som berör ämnena, enligt informant A1.

6.4 Vårdnadshavares påverkan

Enligt Lgr (2022) har skolan och vårdnadshavare ett gemensamt ansvar för elevernas skolgång och elever och vårdnadshavare har rätt till inflytande och påverkan på utbildningen. Informant B1 uttrycker,

“Jag har vårdnadshavare som inte litar på att jag gör mitt jobb och tycker att jag borde göra andra saker och göra vissa saker på ett annat sätt. Sen är det höga krav på att vi ska uppföstra deras barn. Jag har ingenting i mitt uppdrag som säger att jag ska uppföstra eleverna och vet inte riktigt vart vårdnadshavarna får detta ifrån. Det kan vara så att många här ute fokuserar extremt mycket på sin karriär och lite glömmer av sina barn och lägger över ansvaret på oss, detta är bara en tanke. Vi har även de vårdnadshavare som förstår svårigheterna på fritids men som ändå lägger över ansvaret på oss lärare”. (Informant B1)

Ytterligare beskriver informanter från område A hur föräldrar inte kan sina rättigheter vilket försvårar samarbetet. Detta kan relateras till läroplansteorin som undersöker hur lärares tolkning av läroplaner och hur mål, innehåll och metodik formas av ett visst samhälle med en viss kultur (Sundberg, 2007, s. 2). Föräldrar i område A beskrivs “inte ta för sig på samma

sätt” som i område B där de “ställer högre krav”. Informant A1 beskriver att föräldrträffar erbjuds men “att det aldrig kan nå den önskade effekten på utbildningen och likvärdigheten”. Citatet nedan beskriver informant A1 resonemang.

*“Man har mycket föräldrträffar där man bjuder in och pratar om olika ämnen varje gång. Det hjälper men man önskar att de kom fler föräldrar. De når aldrig den önskade effekten”.
(Informant A1)*

Det diskuterades även om vårdnadshavares inflytande på fritidshemmet och om likvärdigheten ökar om vårdnadshavare har mer översikt över vad som händer på fritidshemmet. Detta kan återkopplas till läroplansteori där föräldrar beskrivs som en aktör för transformeringsprocessen (Linde, 2012, s. 64). Föräldrar beskrivs dessutom fått alltmer plats inom transformeringen med utgångspunkt i det fria skolvalet. Detta eftersom friheten att välja skola och konkurrensen om elever mellan skolor i samma område ökat. Detta leder till att föräldrars synpunkter om läroplaner tas mer hänsyn till och fått större betydelse (Linde, 2012, s. 65). Lärarna var överens om att deras vårdnadshavare har en bra inblick av vad som sker på fritidshemmet och att många är engagerade i olika teman som är på fritidshemmet. Markström och Simonsson (2017) skriver att det är viktigt att skapa goda relationer mellan skola och hem för att öka elevernas prestation. I vissa fall kan vårdnadshavare och lärare ha olika syn på lärares uppdrag samt omsorg, detta kan i sin tur leda till en otrygghet hos eleven. Informanterna i område B var dock överens om att vårdnadshavare förstår värdet och meningen men också den utbildning som fritidshemmet ger eleverna men att de har en känsla av det ställs mer kvar på lärarna. Informanterna i område A förklarar däremot hur “vissa föräldrar inte ens vet vad fritidshemmet har för uppdrag” eller vad som kan göras av lärare i fritidshem vilket kan komma att drabba eleverna. Informant A1 resonerade kring hur “likvärdigheten hade varit bättre om föräldrarna hade mer kunskap”.

6.5 Utmaningar

Utmaningar som beskrivs i ett fritidshem i område A är utåtagerande barn. Detta förklaras bero på att “många föräldrar är rädda för att låta barn gå ut, på grund av allt som händer i området”, vilket leder till att barnen endast är ute under skoltid. Informanten beskriver eleverna som “rastlösa” och att det i sin tur leder till slagsmål bland barnen. I område B beskriver informanterna också hur “barn bråkar med varandra över saker som har skett utanför skoltid” och att det blir svårt för lärarna att hantera konflikten eftersom incidenterna sker utanför verksamheten. Enligt informant B1 är problematik i barns hemmiljö något som försvårar arbetet och skolan driver flera program för att ge lärarna rätt verktyg för att de sedan ska kunna kommunicera med dessa elever. Andishmand (2016, s. 35) redogör för hur områdets karaktär har viss inverkan på verksamheten. Skribenten presenterar två fritidshem i områden med låg sociokulturell profil, där barn haft brister i sina hemmiljöer, och att personalen därav lagt mycket tid på social träning vad gäller rätt och fel och konfliktlösning mellan barnen. Detta kan återkoppla till läroplansteori vars syfte är att undersöka hur lärares tolkning av läroplaner och hur mål, innehåll och metodik formas av ett visst samhälle med en viss kultur (Sundberg, 2007, s. 2).

Utmaningarna i områdena påstås vara väldigt olika och lärare tror inte att den ena upplever samma problematik bland eleverna som den andra. Informant A1 beskriver ytterligare utmaningar såsom hedersproblematik och könsstämpning och att standarden, i diverse områden, är totalt annorlunda. Informant A2 sägs ha mött olika elever som bland annat “blivit

tvungade från sina hem, är födda i fängelse eller har med sig trauma från ung ålder”. På grund av detta sägs det vara en stor utmaning att förse alla elever med trygghet i område A. Informant A1 beskriver det som att “skolan försöker kompensera med att rusta upp området” och att de har mycket samarbeten med organisationer som satsar på aktiviteter för eleverna och fortbildning för personalen. Hansson och Gustafsson (2016) betonar lärarkompetensen betydelse för den likvärdiga utbildningen och att de kunnat påvisa ökad elevprestation med lärare som är behöriga. Lärare med behörighet och kompetens beskrivs som viktigt av informant B2 eftersom det är stora barngrupper med många barn som har många problem. Detta leder till flera obekväma situationer och samtal och att det därför är viktigt att kunna bemöta barnen i sådana ämnen eller situationer.

Vidare utmaningar, som informanterna i område B beskriver, är att många elever inte känner sig sedda i hemmet eftersom många vårdnadshavare är upptagna med att bygga en karriär. Detta leder till att eleverna söker uppmärksamhet av lärarna på skolan. Andishmand (2016, s. 35) beskriver hur tidigare undersökningar presenterat fall där barn i fritidshem i områden med hög socioekonomisk profil, kompenserades för en stressig och karriärsinriktad tillvaro inom familjen genom att pedagogerna gav barnen uppmärksamhet och tid. Verksamheterna beskrivs dessutom som väl planerade och organiserade. Enligt informant B1 var detta dock en stor utmaning då de känner sig otillräckliga eftersom det är stora barngrupper och det försvårar för lärare att ge alla elever lika mycket uppmärksamhet. Detta kan återkoppla till transformeringsprocessen inom läroplansteori som menar att lärare utformar sin undervisning efter vad de vill, sina förväntningar men dessutom efter vilka yttre faktorer som gäller (Linde, 2012, s. 64) Yttre faktorer kan vara elevens bakgrund och deras behov vilket i sin tur leder till en viss utformning av undervisningen. Informant B1 beskriver hur hen inte tror att det är samma utmaning i område A som i område B då eleverna ofta bor i stora familjer vilket gör att de får uppmärksamhet på någon håll i hemmet.

Andishmand (2016, s. 36) beskriver också hur verksamheten i fritidshem i områden med låg socioekonomisk profil oftast är oplanerad och “situationsorienterad”. Detta nämns av informant A1 där arbetet beskrivs som att “släcka bränder” och en känsla av otillräcklighet. Bristande planeringstid upplevs även i område B som sägs “knappt existera” och att det är svårt att göra andra saker som kan gynna eleverna socialt och som är meningsfulla. Kommunikationen mellan lärare och ledning beskrivs ske på stående fot i korridorerna och att lärare inte får utrymme för att uttrycka sitt missnöje. Enligt informant B2 är detta den största utmaningen i arbetet. Citatet nedan belyser informantens påstående om planeringstiden och hur detta påverkar verksamheten.

“Om jag exempelvis har kommit på något vi kan göra på fritids har jag svårt att bolla dessa idéer med mina kollegor då man inte knappt har tid att sitta och prata med kollegorna, Den enstaka timmen man har planering ihop med kollegorna pratas de ofta om konflikt som har uppstått under veckan som måste rapporteras”. (Informant B2)

Brist på planeringstid leder till sämre förutsättningar i fritidshemmet eftersom mycket av planeringstiden försvinner till annat, enligt informant B1. Vidare beskrivs en känsla av “otillräcklighet och att arbetslaget alltid är för litet”. Detta påverkar undervisningen i form av att lärare endast hinner planera en vecka i taget vilket i sin tur påverkar den likvärdiga utbildningen. “Lärare i fritidshem hade behövt mer tid”, uttrycker informant B1. Detta kan kopplas an till transformeringsprocessen inom läroplansteoretisk forskning som beskriver hur bestämmande ramar, såsom avsedd planeringstid, påverkar undervisningens utformning och det mänskliga handlandet (Linde, 2012, s. 70). Informant B2 menar också på att olika beslut

tas på olika nivåer och att de har en stor påverkan på varandra. Linde (2012, s. 55) beskriver hur rektorer och skolledare är aktörer till processen av transformering. Dessa beslutar alltså om bestämmande faktorer, såsom planeringstiden (Linde, 2012, s. 70). Problematiken blev att lärare har mycket att göra och att engagemang från ledningen och personalen blir ännu viktigare när tiden inte räcker till. Andishmand (2016, s. 197) påvisar att fritidshemmens möjlighet att erbjuda en likvärdig utbildning kompliceras av faktorer som ökande boendesegregation, skolans organisation, alltför stora barngrupper i relation till personal och regler för plats i fritidshem. Ramfaktorerna för att skapa en meningsfull fritid beskrivs som komplicerade i bägge områden på grund av bristande planeringstid och stora barngrupper. Detta beskrivs vara en väsentlig del av undervisningen och bör tas hänsyn till i undersökning av vad som kan påverka undervisningssituationer. Vidare beskriver informant B1 att det kan bli svårt att anpassa utbildningen i fritidshemmet, "eftersom barngruppen är så stor, vilket i sin tur kan drabba likvärdigheten". Informant B2 betonar också hur viktigt det är och nedanför ges exempel på hur anpassningen kan se ut.

"När jag arbetade i ett utsatt område var det strikt förbjudet att exempelvis bygga vapen av lego eftersom många barn kommer från krig och lever med ett trauma. Här är det inte lika strikt eftersom inga barn, i stort sett, har någon koppling till vapen eller krig". (Informant B2)

Britse och Bunar (2022, s. 71) beskriver hur skolan inte är ett isolerat socialt fält och att det är, i högsta grad, en del av det omgivande samhället och att olikheter i skolan kan vara en direkt replikering av närområdets sociala utsatthet. Detta kan återkoppla till läroplansteori vars syfte är att undersöka hur mål, innehåll och metodik i undervisningen formas av ett visst samhälle med en viss kultur (Sundberg, 2007, s. 2). Vidare beskriver Andishmand (2016, s. 36) hur personal i fritidshem, genom bemötande av barn, vårdnadshavare och dess organisering av verksamheten, bidrar till reproduktion av områdets kulturella mönster och värden.

Fortsättningsvis så sägs språket vara en stor utmaning i område A. Informant A1 beskriver hur de behövt lära sig slang och förenkla sitt språk mycket som lärare i område A. Sedan beskrivs det vara en utmaning att föräldrar inte förstår svenska och att "barn ofta får agera tolk". Skolan påstås behöva utge mycket resurser på tolkar inför möten med föräldrar. Det har förekommit att tolk saknas för vissa språk och informant A1 beskriver hur detta påverkar likvärdigheten då avsaknad av information uppstår hos föräldern.

Vidare behöver lärare anpassa sina arbetsätt mycket genom att använda kroppsspråk, bildstöd, förenklat språk eller att lära sig elevens språk och slang, enligt informanten från område A. Detta kan kopplas till grundfrågorna av läroplansteoretisk forskning, hur formuleras mål, hur utväljs kunskap och hur utvecklas metoder för lärande? (Sundberg, 2007, s. 7). När det sker misskommunikation mellan den vuxne och eleven uppstår konflikt vilket sker ganska ofta, beskriver informant A1. Informanten menar att det kan leda till brister i likvärdigheten när de inte kan kommunicera. Nedan beskriver informant A2 att hen är hoppfull om att eleverna kommer vara någon annanstans i framtiden och att lärare måste ha ett framtidsperspektiv i förhållande till språk.

"Språk utvecklas och man måste se ett framtidsperspektiv. Jag är själv uppvuxen i Rinkeby, förr pratade jag det man kallar för rinkebysvenska men idag pratar jag så här. Det är inte skrivet i sten att det blir ett sätt bara för att barnet är på ett sätt idag". (Informant A2)

Informanterna från område B menar att det inte är samma bredd av den språkliga problematiken på deras skola och att “de inte lägger lika mycket vikt på språket bortsett från enstaka fall”. Detta kan återkoppla till läroplansteori som menar att undervisningen formas av ett visst samhälle med en viss kultur (Sundberg, 2007, s. 2). I dessa fall jobbar lärarna oftast med Google translate och informant B1 påpekar att det inte är en långsiktig lösning men att de tilldelas resurser vid sådana fall. De förklarar hur det, i sin tur, påverkar likvärdigheten eftersom lärare inte har verktyg att hjälpa de elever som faktiskt har svårigheter med språket och att den enskilde eleven “glöms bort”. Citatet nedan visar på hur informant B1 uttrycker sig kring språklig problematik och vilka arbetssätt som varit tillgängliga.

“Vi har haft elever som kommer från andra länder och inte kan ett ord svenska, men vi får inga verktyg för att kunna hjälpa eleven vilket drabbar likvärdigheten. Ska man inte utgå ifrån elevers enskilda behov? Vems ansvar är det att denna elev faktiskt får de verktyg den behöver för att lära sig det svenska språket? Vi använder oss mycket av bildstöd, men kommer det verkligen hjälpa eleven att lära sig språket helt? Och dessutom glömmen man bort eleven eftersom det finns så mycket andra elever som också behöver hjälp med andra saker”. (Informant B1)

7 Diskussion

I kommande avsnitt så kommer resultatet och analysen att sammanfattas och tas ställning till med de frågeställningar som skulle besvaras i studien som utgångspunkt.

7.1 Vad innebär en likvärdig utbildning för lärare i fritidshem?

Med utgångspunkt i ovanstående empirin kan det konstateras att den likvärdiga utbildningen kan påverkas av flera saker. Informanterna beskriver bland annat hur viktigt det är med kollegial samsyn för att kunna uppnå en likvärdig utbildning. Informanterna beskriver hur samsynen kan bidra till ett liknande arbetssätt mellan verksamheterna vilket kan leda till trygghet och liknande riktlinjer bland barnen. Wernholm (2023, s. 20) beskriver dessutom hur en lärares värderingar och egen bakgrund påverkar utbildningen, alltså kan ens egna syn på verkligheten utforma undervisningen. Vidare kan det kopplas an till läroplansteorin som beskrivs undersöka lärares tolkningar av styrdokument och hur det utformar deras undervisning (Sundberg, 2007, s. 7). Alltså, beroende på hur varje lärare tolkar läroplanen så utformas undervisningen annorlunda vilket i sin tur kan leda till skilda möjligheter för eleverna. Exempel på olika utformningar kan vara hur lärare ser på språkliga svårigheter, hur lärare tolkar likvärdighetsbegreppet eller vad en anser är passande metoder för inläring. Alltså kan informanternas resonemang om en kollegial samsyn vara viktigt för att utbildningen ska kunna bli mer likvärdig i fritidshem.

Informanterna talar dessutom om hur rektorns tolkning av läroplanen är viktig för lärare på fritidshemmen. Vidare menar informanterna att det är ledningen som styr ifall utbildningen blir likvärdig och beroende på deras syn på fritids så får lärare olika resurser. Bestämmande ramar såsom resurser, utrustning eller avsedd planeringstid kan påverka undervisningens innehåll (Linde, 2012, s. 64). Detta är ett område som rektor resp. skollära ansvarar för. Det kan kopplas till transformeringsprocessen inom läroplansteoretisk forskning varav Linde (2012, s. 55) beskriver rektorer och skollära som aktörer till processen av transformering. När rektor beslutar om resurser så kan det resultera i en begränsande faktor för undervisningen, beroende på hur mycket resurser lärarna får tillgång till. Detta inkluderar planeringstiden, som beskrivs som kort och inte räcker till och att det påverkar likvärdigheten på ett negativt sätt. Alltså, rektor beslutar om bestämmande ramar, såsom planeringstiden, vilket styr undervisningen och det mänskliga handlandet (Linde, 2012, s. 70). Rektor har ansvar för att säkerställa kvaliteten och tillgången till resurser för varje elev i syfte att nå utbildningens mål (Skolverket, 2023). Trots detta ifrågasätter informanterna riktlinjernas realism och påpekar att elevgrupperna är för stora och att bristen på personal gör det omöjligt att tillgodose alla elevers behov. Dessa brister påverkar i sin tur likvärdigheten i utbildningen.

Ytterligare aspekter som kan påverka den likvärdiga utbildningen beskrivs vara hur läraren anpassar sig efter eleverna. Lärarna beskrev hur elevers tidigare erfarenheter ska vara undervisningens utgångspunkt till sin högsta grad. Lärare bör dessutom anpassa sig mer efter eleverna och ta mer hänsyn till elevers svårigheter, enligt informanterna. Detta kan återkoppla till transformeringsprocessen inom läroplansteori som menar att lärare utformar sin undervisning efter vad de vill, sina förväntningar men dessutom efter vilka yttre faktorer som gäller (Linde, 2012, s. 64) Yttre faktorer kan exempelvis vara elever olik behov av stöd, vilket i sin tur leder till en viss utformning av undervisningen. Wernholm (2016, s. 6) beskriver dessutom hur lärare ska ha den meningsfulla fritiden som utgångspunkt när undervisningen i fritidshemmet utformas. Den sociala bakgrunden är en del av elevens förutsättning för inläring. Med hänvisning till informanternas resonemang bör man, som

lärare, ha dessa aspekter i åtanke när verksamheterna utformas. Fortsättningsvis är det viktigt att lärare identifierar och definierar vad elever har för svårigheter för att sedan kunna utforma en anpassad undervisning. Detta kan möjliggöra den likvärdiga utbildningen eftersom eleven får sina behov tillgodosedda samt tillåts att undervisas i sin takt och på ett sätt kan innebära utveckling för eleven.

Mängden lärare påverkar likvärdigheten i de olika verksamheterna, inte minst mängden utbildade lärare. Informanterna uttrycker en avsaknad av utbildade lärare och hur fler måste utbilda sig till fritidshemslärare för att utbildningen ska kunna vara likvärdig. Lärarkompetens beskrivs dessutom ha ersatts av lärartäthet och att kvalitet ersätts av kvantitet (Hansson & Gustafsson, 2016, s. 58). Informanterna har beskrivit hur det kan finnas utbildade lärare men att det saknas tillräckligt på varje avdelning medan en annan menar att det bara finns vikarier. Baserat på detta så skiftar likvärdigheten eftersom en utbildad lärare beskrivs vara optimalt av informanterna. Informanterna resonerar hur utbildade lärare oftast känner till läroplanerna och att det kan i sin tur hjälpa verksamheterna att nå de nationella målen. Samtidigt beskrivs en utbildad vara bättre än ingen personal alls. Detta kan kopplas an till transformeringsprocessen inom läroplansteorin. Inom denna process finns det bestämmande faktorer som styr de mänskliga handlingarna och undervisningen. Detta innefattar den handlandes förväntningar på sin plikt och roll (Linde, 2012, s. 55) Detta kan innefatta formella kompetenskrav. Hansson och Gustafsson (2016) beskriver dessutom hur lärarkompetens är viktigt för likvärdigheten eftersom en ökad elevprestation när lärarna varit behöriga har påvisats. Vidare beskrivs den mängd planering som tilldelas till de olika informanterna vara en avgörande faktor för likvärdigheten. Brist på planering leder till sämre förutsättningar och informanterna beskriver en känsla av otillräcklighet och att släcka bränder runt om i verksamheten. Den avsedda planeringstiden kan beskrivas som en bestämmande ram för undervisningens utformning, vilket nämns inom transformeringsprocessen i läroplansteori (Linde, 2012, s. 70). De yttre betingelser, vilket är planeringstiden, styr hur undervisningen bedrivs och det mänskliga handlingsutrymmet, vilket kan påverka likvärdigheten beroende på hur mycket planeringstid lärare har till godo.

Sammanfattningsvis kan den likvärdiga utbildningen begränsas av samtliga aspekter. Däremot kan det konstateras, med utgångspunkt i de svar vi fått från lärare i fritidshem som deltagit i studien, att en likvärdig utbildning definieras på ett liknande sätt. En samsyn i varje verksamhet och hänsyn till styrdokumentens riktlinjer har varit rådande. Den likvärdiga utbildningen beskrivs vara anpassad efter varje elevs individuella behov och att lärare försöker skapa lika förutsättningar för att elever ska kunna utvecklas maximalt i flera aspekter. Med informanternas resonemang som stöd kan det konstateras att det är viktigt att ha ett gemensamt förhållningssätt för att kunna uppnå de nationella riktlinjerna. Vidare ska undervisningen ta hänsyn till elevers tidigare erfarenheter och dess individuella förutsättningar. Baserat på informanternas svar så ska lärare ta hänsyn till varje elevs bakgrund för att kunna skapa aktiviteter som är meningsfulla och som kan utveckla eleverna. Detta är något som främjar den likvärdiga utbildningen. Exempelvis så beskriver Lgr 22 (2022) hur undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Undervisningen ska dessutom främja elevers fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i deras bakgrund, erfarenheter, språk och kunskaper. Detta är något som kunnat återse i lärarnas resonemang.

7.2 Hur likvärdig anser lärare i fritidshem att utbildningen är, baserat på geografiskt läge och socioekonomiska förutsättningar?

Med hänvisning till informanternas resonemang så kan det konstateras att det geografiska läget kan påverka likvärdigheten i fritidshem. En bidragande faktor till att likvärdigheten i utbildningen differentierar mellan områdena enligt informanterna är att utbildade lärare i fritidshem inte vill jobba i socioekonomiskt utsatta områden. Även Hansson och Gustafsson (2016, s. 57) beskriver att skolor i socioekonomiskt utsatta områden har färre utbildade personal på skolorna i jämförelse med skolor med högre socioekonomisk status. En annan faktor är att det är fler utlandsfödda i område A jämfört med område B enligt Göteborgs Stad (2023). Detta leder till att utmaningarna i områdena blir olika vilket i sin tur kan drabba likvärdigheten genom att villkoren skiljer sig beroende på var eleverna bor. Informanterna i område A berättade om hur deras största utmaning i fritidshemmet och på skolan är det svenska språket samt att eleverna är utåtagerande till skillnad från informanterna i område B som berättar att deras största utmaningar är att elever inte känner sig sedda i hemmet och att lärarna i fritidshemmet känner sig otillräckliga på grund av stora barngrupper. Detta påpekas av Andishmand (2016, s. 197) som beskriver hur fritidshemmets möjligheter till att erbjuda en likvärdig utbildning kan kompliceras av faktorer såsom för stora barngrupper i relation till lärartätheten, boendesegregation och skolans organisation. Vidare kan det kopplas till läroplansteori som är ett försök till att skapa kunskap om hur mål, innehåll och metodik formas i ett visst samhälle med en viss kultur (Sundberg, 2007, s. 2).

Informanterna i område A förklarar hur de ständigt måste använda ett förenklat språk samt att de måste använda sig av slang för att kunna göra sig förstådda för eleverna. Lärare behöver anpassa sig mycket för att kunna tillgodose alla elevers behov i område A och metoder såsom kroppsspråk, bildstöd och annan form av kommunikation används mycket. Genom att reflektera kring vilka anpassningar som behövs så främjas den likvärdiga utbildningen. Detta återkopplas sedan till grundfrågorna av läroplansteoretisk forskning, hur formuleras mål, hur utväljs kunskap och hur utvecklas metoder för lärande? (Sundberg, 2007, s. 7). Med utgångspunkt i dessa frågor, jämfört med sin elevsammansättning och verksamhet, så kan en se vilka anpassningar och former av stöd som är optimala för att kunna tillgodose varje elevs behov samt utveckla en verksamhet som bidrar till lärande på bästa sätt. När lärare använder sig av övriga metoder för att möta barn med språkliga svårigheter så främjas den likvärdiga utbildningen. Detta kan sedan kopplas till grundfrågorna av läroplansteoretisk forskning, hur formuleras mål, hur utväljs kunskap och hur utvecklas metoder för lärande? (Sundberg, 2007, s. 7). Genom att reflektera kring dessa frågor så kan lärare utforma ett lämpligt arbetssätt för att sedan kunna utforma en undervisning som är anpassad efter elevers behov. Problematiken ökar dessutom på grund av bristande språkkunskaper i hemmet och föräldrar som inte heller talar svenska. Detta leder i sin tur till att eleverna behöver agera tolk, att mycket resurser läggs på tolk inför föräldramöten eller att svensktalande i hemmet begränsas. Informanterna menar att elever som kommer till Sverige behöver repetera mycket för att kunna lära sig språket och när lärare inte kan kommunicera med eleven så påverkas likvärdigheten mycket eftersom de varken kan förstå varandra eller uttrycka sina begär. Konflikter mellan lärare och elever, på grund av misskommunikation, är vanligt i område A och leder till ytterligare problematik. Detta begränsas när elever och lärare inte talar samma språk och leder till misskommunikation, konflikter och en begränsad förståelse för varandra vilket i sin tur kan drabba likvärdigheten i fritidshemmen.

I område B beskriver informanterna en känsla av otillräcklighet eftersom deras planering är alldeles för kort eller att planeringstiden försvinner på grund av att de exempelvis behöver

skriva olika rapporter. Informanterna i område A belyser hur viktig planeringstiden är för att en likvärdig utbildning ska kunna främjas. Lgr 22 (2022) undervisningen i fritidshemmet som bidrar till en meningsfull fritid för eleverna och för att kunna möjliggöra detta behöver läraren förutsättningarna för att kunna planera verksamheten. Planeringstiden kan betraktas som en begränsning som påverkar transformeringsprocessen av läroplaner. Yttre betingelser beskrivs som faktorer som kan styra det mänskliga handlandet vilket sedan påverkar undervisningens utformning (Linde, 2012, s. 70). Andishmand (2016, s. 36) beskriver dessutom hur verksamheter i områden med låg socioekonomisk profil ofta är oplanerade och situationsorienterade. Inom denna aspekt är problematiken liknande i bägge områden och planeringstiden utgör en stor faktor för likvärdigheten oberoende på var utbildningen bedrivs.

En annan aspekt där likvärdigheten kan betraktas som bristande, på grund av det geografiska läget, är elevens fria skolval. Enligt informanterna tycker de att det fria skolvalet är något positivt men det negativa är att alla elever inte får ta del av det eftersom vårdnadshavare i exempelvis område A inte vet sina förutsättningar. Detta gör att elever som bor i socioekonomiskt utsatta områden blir placerade på den skolan som ligger närmast hemmet, medan elever som bor i områden med högre socioekonomisk status har möjlighet att välja skolor med högre status. Även Andishmand (2016, s. 90) beskriver en ökad skillnad mellan skolor på grund av det geografiska läget och hur möjligheten att erbjuda en likvärdig utbildning kompliceras av faktorer såsom boendesegregation och skolans organisation. Hansson och Gustavsson (2016, s. 56) beskriver dessutom hur decentraliseringen har gjort att segregationen mellan skolor har ökat. Hjalmarsson och Odenbring (2019, s. 3) menar också att det fria skolvalet har ökat segregationen eftersom vårdnadshavare väljer att förflytta sina barn till skolor med bättre status. Detta påverkar sedan likvärdigheten eftersom alla elever inte har lika möjlighet att bruka det fria skolvalet beroende på hemförhållande, bakgrund och föräldrar. Detta kan återkopplas till läroplansteori som beskriver hur samlade principer, även kallat koder, är en utgångspunkt som används vid formuleringsprocessen. En av dessa koder är den aristokratiska koden vilket innebär ett särskiljande av elever från "vanligt folk" och konservativa värden (Linde, 2012, s. 42). Detta kan skildras i det fria skolvalet, när vårdnadshavare aktivt väljer en annan skola på grund utav status eller det geografiska läget och dess rykte. Andishmand (2016, s. 32) förklarar att faktorer som kan påverka likvärdigheten i utbildningen är social bakgrund, kön och var personen bor.

Vårdnadshavare, beskrivs av informanterna som en viktig del av likvärdigheten. Detta eftersom elevens prestation ökar när skolan och hem har en bra relation (Markström & Simonsson, 2017). Dock så beskrivs vårdnadshavare i område A vara omedvetande om fritidshemmets uppdrag vilket blir ett hinder för likvärdigheten. Detta eftersom det försvårar samarbetet. Vårdnadshavare kan inte sina rättigheter och kräver inte lika mycket av lärarna i fritidshem vilket påverkar likvärdigheten för eleverna då deras behov inte framgår av vårdnadshavarna. På grund av detta krävs mer arbete av lärarna för att de ska identifiera elevens behov på egen hand. Markström och Simonsson (2017) beskriver dessutom hur föräldrar och lärare kan ha olika syn på omsorg vilket kan leda till otrygghet hos eleven. Vidare beskriver informanterna i område B ett helt annat perspektiv på vårdnadshavarens roll och inflytande. De förstår värdet av utbildningen på fritidshemmet och lärarna beskriver en känsla av att "de ställer höga krav på vad utbildningen ska innehålla" och formen på omsorgen. Detta kan återkopplas till läroplansteori där föräldrar beskrivs som en aktör för transformeringsprocessen (Linde, 2012, s. 64). Föräldrar beskrivs dessutom fått alltmer plats eftersom friheten att välja skola och konkurrensen om elever mellan skolor i samma område ökat. Detta leder till att föräldrars synpunkter om läroplaner tas mer hänsyn till och fått större betydelse (Linde, 2012, s. 65).

Likvärdigheten kan alltså begränsas utifrån skolans geografiska läge och vad för invånare området har eftersom deras förståelse skiljer sig. Informanterna i område A påpekar hur likvärdigheten hade ökat ifall vårdnadshavarna hade mer kunskap, men detta försvåras dels på grund av språkbarriärer, dels för att föräldrarna beskrivs som ointresserade av deras arbete. Däremot beskriver informanterna i område B problematik i form av att elever inte känner sig sedda i hemmet eftersom vårdnadshavarna är upptagna med att bygga en karriär. Detta är något som kan skilja sig från område A där informanterna tror att eleven har flera vuxna i hemmet, enligt informanterna. Eleverna i område B beskrivs söka uppmärksamhet hos lärarna för att kompensera för bristande uppmärksamhet hemma och att föräldrar fokuserar hellre på karriären. Barn i fritidshem med hög socioekonomisk profil kompenseras ofta för en stressig och karriärsinriktad tillvaro inom familjen genom uppmärksamhet och tid (Andishmand, 2016, s. 35). Detta har kunnat identifieras i område B, trots att det inte har en särskilt hög socioekonomisk profil. Dessutom beskrivs arbetet försvåras på grund av de stora barngrupperna och att de inte hinner, vilket påverkar den likvärdiga utbildningen.

Informanterna i område A förklarar hur hedersrelaterat våld samt könsstämpning är en stor problematik som finns i området. Många lärare har inte kunskaper om detta vilket har lett till att personalen blir skickad på olika fortbildningar för att kunna få kunskap om det. De berättar även hur de har olika samarbeten med olika organisationer såsom olika polis, räddningstjänsten och ambulansen för att kunna skapa en trygghet hos eleverna, men även skapa en förståelse mellan uniformsbärare och barn i socioekonomiskt utsatta områden. Även vårdnadshavare har möjlighet att komma på informationsmöten som bedrivs av personal på skolan. Detta är inget som informanterna i område B kunde relatera till. Andishmand (2016, s. 204) beskriver att skolor på landsbygden har ett bättre samarbete med vårdnadshavare samt att skolan samverkar med Svenska kyrkan för att behålla känslan för bygden.

7.3 Ytterligare forskning

Det som hade varit intressant och forska vidare om är hur vårdnadshavare ser på likvärdigheten i fritidshemmet och vad vårdnadshavarna har för syn och förkunskaper om vad som faktiskt sker på fritidshemmet. Intervjuer med vårdnadshavare hade lett till en ökad inblick av vad de faktiskt vet om fritidshemmet och om utbildningen på fritidshemmet påverkas av vårdnadshavares kunskaper. Vidare hade forskning kring hur mycket inflytande vårdnadshavarna har på deras barns lärande i fritidshemmet varit intressant. Ytterligare forskningsområden som kan betraktas som relevant att forska om elever vet vad likvärdig utbildning i fritidshemmet innebär och om elevers kunskaper angående likvärdigheten skiljer sig beroende på skolans geografiska läge. En hade kunnat forska vidare på hur språket mellan två områden skiljer sig, till exempel om det används mer slag bland elever i socioekonomiskt utsatta områden jämfört med elever i skolor med högre socioekonomisk status?

Det hade även varit intressant att forska om vad för olika specialpedagogiska verktyg som används i de olika områdena, skiljer sig specialpedagogik beroende på skolans geografiska läge? Även de olika lärmiljöerna hade varit intressant att titta närmare på. Vilka förutsättningar för olika lärmiljöer finns det på de olika skolorna? Påverkar det geografiska läget vilka lärmiljöer som finns? Har lärmiljöer stor betydelse för den likvärdiga utbildningen i fritidshemmet?

8 Referenslista

Ambrose, A. (2016). *Att navigera på en lokal skolmarknad: en studie av valfrihetens geografi i tre skolor.*

<http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1050972/FULLTEXT01.pdf>

Andishmand, C. (2017). *Fritidshem eller servicehem? En etnografisk studie av fritidshem i tre socioekonomiskt skilda områden.* (Gothenburg Studies in Educational Sciences 403). [Doktorsavhandling]. Göteborgs Universitet. <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/52698>

Andersson, R., Franzén, M., Hedman, L. & Lindberg, H. (2017) Segregation: Vad menas och hur mäts den?. Forte: *Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd.*

<https://forte.se/app/uploads/2017/05/fik-nr-9-webbboendesegregation.pdf>

Britse, E., & Bunar, N. (2022) Mångfald, olikhet och likvärdighet : Om hur skolpersonal uppfattar och förhåller sig till mångfald bland elever. *Utbildning och demokrati.* 31(3). 57-78.

<https://journals.oru.se/uod/article/view/2088/1383>

Brottsförebyggande rådet. (2021). *Skolundersökningen om brott.*

<https://bra.se/statistik/statistiska-undersokningar/skolundersokningen-om-brott.html>

Bryman, A. (2016). *Samhällsvetenskapliga metoder.* Liber.

Eriksson-Zetterquist, U., & Ahrne, G. (2022). Intervjuer. I. G. Ahrne, & P. Svensson. (Red.) *Handbok i kvalitativa metoder.* (s. 35-54). Liber.

Göteborgs Stad. (2023). *Göteborgsbladet 2023. Hisingen inkl. mellanområde*

https://goteborg.se/wps/wcm/connect/c625a4c7-862e-4548-9f0f-25a3600c8800/SO+Hisingen+inkl+MO.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=ROOTWORKSPACE-c625a4c7-862e-4548-9f0f-25a3600c8800-ox8U.Jq

Göteborgs Stad (2023) *Göteborgsbladet 2023). Hisingen inkl. primärområde*

https://goteborg.se/wps/wcm/connect/3e5be8ac-0d1d-4384-8a14-2519ffb8e833/SO+Hisingen+inkl+PRI.pdf?MOD=AJPERES&CONVERT_TO=url&CACHEID=ROOTWORKSPACE-3e5be8ac-0d1d-4384-8a14-2519ffb8e833-ox8U.Jq

Hansson, Å. & Gustafsson, J-E. (2016). Pedagogisk segregation: Lärarkompetens i den svenska grundskolan ur ett likvärdighetsperspektiv. *Pedagogisk forskning i Sverige.* 21(1-2). 56-78.

<https://open.lnu.se/index.php/PFS/article/view/1424/1268>

Hjalmarsson, M., & Odenbring, Y. (2019). Compensating for unequal childhoods: practitioners' reflections on social injustice in leisure-time centers. *Early Child Development and Care.* 190(14). 2253-2263. <https://doi.org/10.1080/03004430.2019.1570176>

Hjalmarsson, R. (2022). *Social Policies as Crime Control.* SNS. 7-118.

<https://snsse.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2022/11/social-policies-as-crime-control-1.pdf>

Holmlund, H. (2016). *Education and equality of opportunity: what have we learned from educational reforms?.* IFAU. 1-33.

<https://www.ifau.se/globalassets/pdf/se/2016/wp2016-05-education-and-equality-of-opportunity.pdf>

Holmlund, H., Häggblom, J., Lindahl, E., Martinson, S., Sjögren, A., Vikman, U. & Öckert, B. (2014). *Decentralisering, skolval och fristående skolor: resultat och likvärdighet i svensk skola*. IFAU. 3-397.

<https://www.ifau.se/globalassets/pdf/se/2014/r-2014-25-decentralisering-skolval-och-friskolor.pdf>

Holmlund, H., Sjögren, A. & Öckert, B. (2020). *Jämlikhet i möjligheter och utfall i den svenska skolan*. IFAU. 4-292.

<https://www.ifau.se/globalassets/pdf/se/2020/r-2020-7-jamlikhet-i-mojligheter-och-utfall-i-den-svenska-skolan-langtidsutredningen.pdf>

Jarl, M., & Rönnerberg, L. (2017). *Skolpolitik - från riksdagshus till klassrum*. Liber.

Jodal, E-B., Lindblad, S. & Runesdotter, C. (2020). *Läroplansteori och lärarutbildning – Introduktion till ett dynamiskt kunskapsområde*.

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/65073/gupea_2077_65073_2.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (3. [rev.] uppl.). Studentlitteratur.

Linde, G. (2012). *Det ska ni veta! En introduktion till läroplansteori*. Studentlitteratur.

Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. (2022). Skolverket.

<https://www.skolverket.se/getFile?file=9718>

Markström, A. & Simonsson, M. (2017). *Introduction to preschool: strategies for managing the gap between home and preschool*.

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/20020317.2017.1337464>

Pehrson, J., Edholm, L. & Brandberg, P. (2023). *Breda satsningar ska förebygga brott*.

<https://www.regeringen.se/artiklar/2023/11/breda-satsningar-ska-forebygga-brott/>

Sandahl, J. (2021). *Juvenile Crime in Context- The Significance of School Affiliation*. Stockholms universitet. 19-128.

<https://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:1546267/FULLTEXT01.pdf>

SFS 2010:800. *Skollag*.

https://www.riksdagen.se/sv/dokumentlagar/dokument/svenskforfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-%20800/

Skolverket. (2018). *Analyser av familjebakgrundens betydelse för skolresultaten och skillnader mellan skolor- en kvantitativ studie av utvecklingen över tid i slutet av grundskolan*.

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d200/1553967875648/pdf3927.pdf>

- Skolverket (2023). *Fritidshemmet och plats på fritidshem*.
<https://www.skolverket.se/for-dig-som-.../elev-eller-foralder/skolans-organisation/fritidshemmet-och-plats-pa-fritidshem>
- Skolverket (2012). *Likvärdig utbildning i svensk skola?. En kvantitativ analys av likvärdighet över tid*.
<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a659dad/1553964416697/pdf2816.pdf>
- Skolverket (2023). *Vem har ansvar för skolans olika delar?*
<https://www.skolverket.se/for-dig-som-.../elev-eller-foralder/skolans-organisation/vem-har-ansvar-for-skolans-olika-delar>
- Svenska Akademiska ordboken (1940) Hämtad 13 november
https://www.saob.se/artikel/?seek=likv%C3%A4rdighet&pz=1#U_L561_170171
- Svensson, P, & Ahrne, G. (2022). Att designa ett kvalitativt forskningsprojekt. I. G. Ahrne, & P. Svensson. (Red.) *Handbok i kvalitativa metoder*. (s. 17-31). Liber.
- Sveriges kommuner och landsting (2011) *Kommunaliseringen av skolan – OCH VIKTEN AV ATT BLICKA FRAMÅT*. hämtad 13 november
<https://skr.se/download/18.5627773817e39e979efbac93/1643286585937/7164-655-2.pdf>
- Sundberg, D. (2007). *Läroplansteori efter den språkliga vändningen - Några ansatser inom den samtida svenska pedagogiska och didaktiska teoribildningen*.
<http://www.skeptron.uu.se/broadly/sec/p-sundberg-daniel-071012-laroplansteori.pdf>
- Tombuloglu, B., Aslan, D. & Aydin, H. (2016). Teachers' Awareness of Multicultural Education and Diversity in School Settings. *Ani Publishing and Consulting Company Eurasian journal of educational research*. 16(64), p.1-28.
<https://web-p-ebsohost-com.ezproxy.ub.gu.se/ehost/pdfviewer/pdfviewer?vid=0&sid=82e9523c-772f-4ec2-9c95-c991a540db33%40redis>
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*.
<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>
- Wahlström, N. (2016). *Läroplansteori och didaktik*. Gleerups Utbildning AB.
- Wernholm, M. (2023). Undervisning i ett fritidshem för alla? *Pedagogisk forskning i Sverige*.
<https://open.lnu.se/index.php/PFS/article/view/3173/3232>
- Yang Hansen, K., & Gustafsson, J-E. (2016). Causes of educational segregation in Sweden- School choice or residential segregation. *Educational Research and Evaluation*. 22(1-2). 23-44.
<https://www.tandfonline-com.ezproxy.ub.gu.se/doi/full/10.1080/13803611.2016.1178589>

Bilaga 1

Intervjufrågor

- Kan du berätta lite om din yrkesroll och ditt fritidshem?
- Vad tänker du på när du hör likvärdig utbildning?
- Vad är en likvärdig utbildning?
- Vem styr ifall utbildningen blir likvärdig?
- Hur ska man göra på fritids för att främja likvärdig utbildning? Vad är dina erfarenheter?
- Hur ser era förutsättningar ut på fritidshemmet?
- Hur tror du att likvärdig utbildning skiljer sig från ert fritidshem jämfört med andra? Varför tror du att det blir så?
- Hur många skolor har du jobbat på ? Är det stor skillnad?
- Hur tror du att det geografiska läget påverkar likvärdigheten i skolan? Varför tror du att det är så? Vad är dina erfarenheter?
- Hur många utbildade pedagoger är ni?
- Har ni många vikarier/ utbildade/assistenter?
- Hur tror du att det fria skolvalet och kommunaliseringen påverkar?
- Område B och område A är ändå nära, hur kommer det sig att det kan skilja sig så mycket?
- Vad tror du är de största utmaningarna mellan de olika skolorna på fritidshemmen?
- Tidigare erfarenheter har visat att det finns mycket språkliga barriärer i skolor i socioekonomiskt utsatta områden. Hur hanterar ni språkliga barriärer? Vilka metoder används? Har du erfarenhet av språkliga svårigheter kring barn?
- Hur påverkar föräldrarna fritidshemmet? Hade likvärdigheten ökat ifall föräldrarna hade mer koll?
- Tror du det är samma problematik i område B som i område A?
- Vad tror du är största skillnaden?